

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETİM DIŞI İŞ YÜKLERİNİN ALGILANAN
ÖĞRETİM PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEDA ŞAHAN ÖZER

DANIŞMAN
DR. ÖGR. ÜYESİ KAMİL YILDIRIM

AKSARAY 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 36 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı :SEDA

Soyadı :ŞAHAN ÖZER

Bölümü :EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETİM DIŞI İŞ YÜKLERİNİN
ALGILANAN ÖĞRETİM PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

İngilizce Adı : THE INFLUENCE OF TEACHERS' NON-TEACHING
WORKLOAD ON THEIR PERCEIVED INSTRUCTIONAL PERFORMANCE

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışında tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı:

Seda SAHAN ÖZER

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

SEDA ŞAHAN ÖZER tarafından hazırlanan “Öğretmenlerin öğretim dışı iş yüklerinin algılanan öğretim performansı üzerindeki etkileri” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans / Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Danışman: Dr. Öğr. Kamil YILDIRIM

EĞİTİM BİLİMLERİ, AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

Üye: (Unvanı Adı Soyadı) Prof. Dr. Huri Baloglu

(Anabilim Dalı, Üniversite Adı) Eğitim Yönetimi,

Üye: (Unvanı Adı Soyadı)

(Anabilim Dalı, Üniversite Adı) Dr. Öğretim Üy.
Sengül Yarıpın
Akşaray Univ. / Eğitim Bil.

Tez Savunma Tarihi: 14.10.2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 19/07/2019..tarih ve 2019/29-10... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Öğrencinin

Seda ŞAHAN ÖZER

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamda beni en iyi şekilde yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi Kamil Yıldırım'a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamın her aşamasında beni destekleyen ve yanımda olan çok değerli aileme teşekkür eder sevgilerimi sunarım. Çalışmam sırasında bana her türlü desteği ve morali veren eşime sabrından dolayı bütün içtenliğimle teşekkür ederim.

Seda ŞAHAN ÖZER

AKSARAY 2019

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETİM DIŞI İŞ YÜKLERİNİN ALGILANAN
ÖĞRETİM PERFORMANSINA ETKİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Seda Şahan Özer, AKSARAY 2019

ÖZET

Okullar, çocukların ve gençlerin yetiştirilmesi amacını uygulamaya aktaran eğitim yönetiminin temel birimleridir. Okullar aynı zamanda eğitim yönetiminin amaç-yapı-eylem uyumunun gözlemlenebileceği mekânlardır. Bir okulun temel işi eğitim-öğretim faaliyetleridir. Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesinden sorumlu yapısal unsur öğretmenlerdir. Öğretmenlerin gerçekleştirdiği mesleki işlerin amaç-yapı-eylem uyumunu karşılaması örgütsel etkililiğin bir göstergesidir. Bu çalışmanın temel amacı öğretmenlerin görüşleri temelinde onların öğretim dışı mesleki iş yükünün, öğretim performansını etkileme durumunu saptayarak örgütsel etkililiğin bir göstergesi olan okuldaki eylem-yapı-amaç uyumu açısından incelemektir.

Çalışma kendi içinde aşamalı şekilde tasarlanarak üç farklı çalışma grubundan yapılandırılmamış ve yarı-yapılandırılmış görüşmelerle nicel ve nitel veriler toplanmıştır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Aksaray ili şehir merkezinde ilkokul, ortaokul ve lise kademesinde devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden ($N_1=10$, $N_2=88$, $N_3=5$) kasıtlı ve kolay erişilebilir örnekleme yöntemiyle çalışma grupları oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler nicel veri analiz tekniklerinden betimleyici istatistikler ve nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi tekniği aracılığıyla incelenmiştir.

Çalışma sonucunda öğretmenlerin bir ders yılındaki toplam mesleki iş yükü ortalaması 690 saat olarak bulunmuştur. Öğretim dışı mesleki iş yükünün toplam mesleki iş yükü içindeki oranı yalnızca % 5 olarak saptanmıştır. Öğretim dışındaki mesleki iş yükü içinde sınıftaki öğretimin niteliğini pozitif etkileyen en önemli iş yükü ‘veli toplantısı yapmak’; negatif etkileyen en önemli iş yükü ise ‘nöbet tutmak’ şeklinde saptanmıştır. Ulaşılan sonuçlar eğitim yönetiminin etkililiği açısından tartışılmış ve amaç-yapı-eylem uyumunun sağlandığı değerlendirilmiştir. Bu çerçevede uygulama ve araştırma alanlarına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Bilim Kodu: 10213

Anahtar Kelimeler: Mesleki iş yükü, Öğretim dışı, Öğretim performansı, Öğretmen, Okul

Sayfa Adedi: 87

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Kamil YILDIRIM

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THE INFLUENCE OF TEACHERS' NON-TEACHING WORKLOAD
ON THEIR PERCEIVED INSTRUCTIONAL PERFORMANCE

Master Thesis

Seda Şahan Özer, Aksaray 2019

ABSTRACT

Schools as the basic units of educational administration, transform the aim of raising children and youth into practice. Schools are also places that we can observe the consistency between goal-structure-activity in educational administration. Main activity of a school is education and instruction. Teachers as the structural body of the school are the main responsible body for implementing these activities. Whether professional activities performed by teachers satisfies the consistency between goal-structure-activity can be analysed as its indicator. Therefore, this study mainly aimed at analysing and describing the influence of non-teaching professional activities on their perceived teaching quality in terms of consistency between activity-structure-goal.

The study, organized in a stepwise manner, gathered quantitative and qualitative data through both unstructured and semi-structured interviews. The study groups ($N_1=10$, $N_2=88$, $N_3=5$) were consisted of teachers who work in primary, lower-secondary and upper-secondary level public schools located in city centre of Aksaray province in 2017-2018 school year through purposive and convenience sampling techniques. Data, collected by the researcher-made interview forms, were analysed by both descriptive statistical techniques and content analyse technique.

At the end of the study, the average professional workload of a teacher in a school year is found as totally 690 hours. The proportion of non-teaching workload in total professional workload is only 5 %. The biggest sized workload among the non-teaching professional activities that positively influence on teachers' instructional quality is to organize 'meeting with parents' however, the similar but negative influence made by 'guarding duty in school'. Discussion of the results in terms of effectiveness in educational administration

supported the satisfaction of consistency between goal-structure-activity. Along with the results, suggestions for implementation and research were developed.

Science Code: 10213

Key Words: Professional workload, Non-teaching, Instructional performance, Teachers,
School

Page Number: 87

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Kamil YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK.....	i
TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	iii
JURİ ONAY SAYFASI.....	vi
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiii
I. BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sayıtlılar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. Öğretmenlik Mesleği	8
2.1.1. Meslek ve İş Kavramları.....	8
2.1.2. Öğretmenlik Mesleği	10
2.2. Öğretmenlerin Mesleki İşleri.....	12
2.2.1. Mesleki İş Yüğü.....	12
2.2.2. Öğretmenlerin Mesleki İş Yüğü	14
2.3. Öğretim İşleri.....	16
2.4. Öğretim Dışı Mesleki İşler	18
2.5. Öğretim Kalitesi	20
2.5.1. Kalite.....	20
2.5.2. Öğretim Kalitesi.....	21
2.5.3. Öğretim Kalitesini Etkileyen Etkenler.....	23
2.5.4. Öğretim Kalitesini Etkileyen Öğretim Dışı Mesleki İş Yüğü	25
2.6. İlgili Araştırmalar	26
III. BÖLÜM	30
3. YÖNTEM	30
3.1. Araştırma Deseni	30
3.2. Çalışma grupları	31
3.3. Veri Toplama Araçları.....	33

3.4. Veri Toplama Süreci.....	35
3.5. Veri Analizi	35
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik	37
IV. BÖLÜM.....	38
4. BULGULAR VE YORUM.....	38
4.1. Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri nelerdir?	39
4.2. Öğretmenlerin haftalık öğretim iş yükü ortalama ne kadardır?.....	40
4.3. Öğretim dışı işlerin yapılma sıklığı, ayrılan süre ve iş yükü nasıldır?	41
4.3.1. Öğretim dışı mesleki işlerin yapılma sıklığı.....	41
4.3.2. Öğretim dışı mesleki işler için ayrılan süre	45
4.3.3. Öğretim dışı mesleki işlerin oluşturduğu iş yükü.....	47
4.4. Öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim kalitesine etki yönü	48
4.5. Öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim kalitesine etki derecesi	51
5.1. Bulgular hakkında öğretmenlerin görüşleri.....	53
V. BÖLÜM	55
5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER	55
KAYNAKÇA.....	61
ÖZGEÇMİŞ	67
EKLER.....	68

TABLolar ve ŐEKİLLER DİZİNİ

Tablo 1: Katılımcılara ait demografik bilgiler	32. Sayfa
Tablo 2: Ön görüşmeyle belirlenen öğretim dışı mesleki işler	39. Sayfa
Tablo 3: Öğretmenlerin öğretim iş yükü.....	40. Sayfa
Tablo 4: Öğretmenlerin bir ders yılında ortalama öğretim iş yükü toplamı	41. Sayfa
Tablo 5: Öğretmenlerin görüşlerine göre öğretim dışı mesleki işlerin sıklığı.....	42. Sayfa
Tablo 6: Öğretim dışı mesleki işlerin yapılma sıklığına göre sınıflandırma	45. Sayfa
Tablo 7: Öğretmenlerin görüşlerine göre öğretim dışı mesleki işlerin süresi.....	46. Sayfa
Tablo 8: Öğretim dışı mesleki iş yüküne ilişkin betimleyici istatistikler	48. Sayfa
Tablo 9: Öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim kalitesine etki yönü	49. Sayfa
Tablo 10: Öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim kalitesine etki derecesi	51. Sayfa
Tablo 11: Çalışmada ulaşılan bulgulara ilişkin öğretmen görüşleri	54. Sayfa
Şekil 1: Araştırma modeli	30. Sayfa

SİMGELER ve KISALTMALAR

F	: Frekans
S	: Standart Sapma
N	: Eleman Sayısı
$\bar{x}$	:Ortalama
t	: Süre
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
MİY	: Mesleki İş Yüğü
TMİY	: Toplam Mesleki İş Yüğü
ÖDMİY	: Öğretim Dışı Mesleki İş Yüğü
EY	: Etki Yöğü
ED	: Etki Derecesi
ÖDMİYED	: Öğretim Dışı Mesleki İş Yüğünün Etki Derecesi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sayıtları, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Yönetim, amaçlara ulaşabilmek için kaynakları etkili, verimli ve kaliteli biçimde kullanma faaliyetleri olarak tanımlanabilir. Aydın (1991) tarafından vurgulandığı gibi amaçlara odaklılık örgütler açısından varlık sebebidir. Örgütün amaçlara hizmet eden faaliyetler yapması ve bu faaliyetlerdeki başarısı, örgütsel ve yönetsel etkililiği destekler (Bursalıoğlu, 2005). Örgütsel amaçlar ve örgütsel faaliyetler arasındaki uyum, örgütsel etkililiğin bir göstergesidir (Hoy ve Miskel, 2012). Tersî durumda örgüt ve yönetim yalnızca kaynak tüketen bir duruma sürüklenir. Örgüt amaçlarına ulaşmada bir başka nokta, örgütsel faaliyetlerin kendi arasındaki uyumdur. Faaliyetler, birbirinin etkisini azaltıcı yönde ise bu durumda örgütsel etkililik zayıflar.

Eğitim yönetimi, gerek makro düzeyde ülke genelinde, gerek mikro düzeyde bir okul ya da sınıfta kaynakları etkili, verimli ve kaliteli şekilde kullanarak eğitimsel amaçlara ulaşmaya çalışır. Amaçların odağında öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bakımdan kapasitelerinin sonuna kadar geliştirilmesi yer alır (Fidan, 2012; Schunk, 2011; Senemoğlu, 2003). Bu amaçlar, öğretim programlarında somut şekilde ifade edilmektedir. Pratik anlamda öğretim programlarında belirtilen amaç, hedef ve kazanımlar öğretim

faaliyetleri aracılığıyla öğrencilere edindirilmeye çalışılmaktadır. Hoy ve Miskel (2012)'e göre okul örgütünün teknik özünü öğretme-öğrenme süreci oluşturur. Bir başka söyleyişle okul örgütü, öğretme-öğrenme sürecine odaklı çalışır ve diğer faaliyetler bu öz faaliyete destek vermek üzere düzenlenirler. Eğer bu öz faaliyetten uzaklaşılr veya bu öz faaliyet zayıflatılırsa okul örgütünün varlık sebebi sorgulanır hale gelir. Dolayısıyla öğretim faaliyetleri aracılığıyla öğrencilerin bilgi, beceri ve duyuşsal niteliklerindeki gelişme düzeyi ile belirlenebilecek makro ya da mikro düzeyde eğitim yönetiminin etkililik düzeyi düşer. Öğretim faaliyetleri ve bu faaliyetlerin kalitesi, eğitim örgütlerinin verimlilik ve etkililik düzeyinin temel belirleyicisi olmakla birlikte aynı zamanda yapısal işleyişle amaç uyumluluğu hakkında da bilgi verir (Lunenburg ve Ornstein, 2013). Bir örgütte kimin neyi nasıl yaptığı örgütsel yapının operasyonel yansımasıdır (Eren, 2008; Özdemir ve Cemaloğlu, 2017). Buradan hareketle özellikle okullar olmak üzere eğitim örgütleri, tanımlanan amaçsal sorumluluklarını yerine getirmek üzere görev, yetki, rol ve etkinlikleri yerine getirmek durumundadırlar (Şişman, 2012b). Yasal tanımlamaların operasyonel karşılığı görevlilerin yaptıkları faaliyetlerdir. Okul yöneticileri için yönetim faaliyetlerini yerine getirmek okul örgütünün amaçsal etkililiği açısından ne anlam taşıyorsa öğretmenlerin de öğretim faaliyetlerini gerçekleştirmeleri amaçsal etkililik açısından aynı anlamı taşımaktadır. Eğer, öğretmenler öğretim faaliyetlerini yeterli ölçüde yerine getirmiyor ya da getiremiyorlarsa böyle bir durumun temel sonucu, öncelikle okulun etkililiğini ardından makro düzeyde eğitim yönetiminin etkililiğini zayıflatır.

'Okulda öğretimin geliştirilmesi girişimi-teaching improvement initiative in school' dünyada yeni gelişmekte olan bir girişim alanıdır (Chen, 2016). Bu kapsamda öğretimi geliştirebilmek amacıyla engeller ve bunların aşılması için müdahale yöntemleri saptanmaktadır. Öğretmenlerin, sınıftaki öğretim faaliyetini kaliteli şekilde yapmalarını etkileyebilecek çok sayıda faktör bulunmaktadır. Sınıftaki öğretimin niteliği üzerinde öğretmen kaynaklı, öğrenci kaynaklı, fiziki alt yapı kaynaklı, yönetsel yaklaşım ve uygulamalardan kaynaklı birçok faktör etkilidir (Aydın, 2010; Yıldırım, 2012). Örneğin öğretmen kaynaklı etkenler arasında öğretmenin mesleki nitelikleri, deneyimi, kişisel özellikleri sıralanabilir (Şişman, 2012a). Öğretim performansı üzerinde eğitim kurumlarının yapısal faktörleri de etkilidir (Yıldırım, 2012). Yapısal faktörlerden biri öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yüküdür. Öğretmenlerin asıl sorumluluğu öğretim faaliyetlerini yerine getirmekle birlikte bu sorumluluklarının dışında çok sayıda öğretim

dışı faaliyeti yerine getirmek zorundadırlar. Bu kapsamda nöbet tutmak, törenlere katılmak, kayıt tutmak, toplantılara katılmak gibi öğretim dışı mesleki işler örnek verilebilir. Öğretim dışı mesleki iş yükü arttıkça öğretmenin öğretime harcayacağı dikkat, özen, enerji ve duygusal sermayesi azalabilir (Chen, 2016; Töremen ve Çankaya, 2008). Bir okul müdürü, öğretmenlerin üzerindeki toplam mesleki iş yükünün; onların öğretimi planlama, materyalleri tasarlama ve sınıftaki öğretim faaliyetlerini iyi bir şekilde yerine getirmelerini engellemeyecek şekilde düzenlemelidir (Condley, 1972).

İstenilen sonuçlara ulaşabilmek için sebepleri ortaya koyarak bunlara müdahale etmek kanıt temelli yönetsel karar ve uygulama yaklaşımının bir gereğidir (Balcı, 2011). Okullara yönelik politikaların oluşturulmasında ve bu politikaların uygulanmasında eğitimciler üzerinde yaratacağı iş yükünün hesaplanması gerekir. Aksi halde politikanın uygulama başarısı düşebilir (Condley, 1972). Ayrıca, öğretmenlerin iş yükünü oluşturan alt işlerinin birbiri üzerindeki içsel etkilerine ilişkin kanıtların elde edilmesi yönetsel karar ve örgütsel etkililik açısından önemlidir. Fakat bu içsel etkilerle ilgili henüz çok az şey bilinmektedir. Bu nedenle mevcut çalışma bu durumu bir problem olarak almıştır. Öğretmenlerin mesleki iş yüküne doğrudan odaklı çalışmaya erişilememiş fakat ilgili çalışmalarda da (Cartwright ve Holmes; Cemaloğlu ve Şahin, 2010; Çetin, 2013; Hughes, 2012; Töremen ve Çankaya, 2008) mesleki iş yükünü oluşturan unsurların birbiri üzerindeki etkisini ortaya koyan Türkiye’de herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Oysa öğretmenin asıl işi olan öğretim işini etkili ve verimli yapabilmesinde öğretim dışı işlerinin nasıl bir etki yarattığı bilinmesi gereken bir durumdur. Öğretim dışı mesleki iş yükü içinde hangileri öğretmenin sınıftaki öğretimini ne yönde ve ne düzeyde etkilemektedir? Bu çalışma bilimsel araştırma açığını doldurmakta katkı yapabileceği gibi uygulama alanında da öğretmenlerin asıl işleri olan öğretim ve buna bağlı eğitim hizmetinin daha etkili yerine getirilmesinde eğitim yönetimine veri temelli karar alma bakımından da katkı yapılabilir. Hem bilimsel araştırma ihtiyacı hem de örgütsel etkililik yönüyle eğitim yönetimindeki uygulama karşılığı dikkate alındığında bu çalışmanın önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın temel hipotezi, ‘öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretmenlerin sınıfta gerçekleştirdikleri öğretimin performansını olumsuz yönde etkilediğidir.’ Hipotez cümlesinde geçen ‘öğretim performansı’ ifadesi nicelik yerine niteliği belirtmek amacıyla kullanılmaktadır. Bir ders yılının süresi, haftalık ders sayısı, bir ders saatinin süresi öğretim faaliyetlerinin nicel yönünü ifade edebilir. Öğretim faaliyetlerinin öğrencilerin gelişimine

hizmet etme durumu ise nitel yönünü ifade eder. Bu çalışmada öğretim faaliyetlerinin algılanan niteliğini temsil etmek üzere *öğretim performansı* ifadesi kullanılmaktadır. Öğretmenlerin algılarına göre onların öğretim dışı mesleki iş yüklerinin yaptıkları öğretimin niteliğini etkilemesi beklenir. Fakat bu etkinin yönü, miktarı hakkında kanıt temelli verilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada, sınıftaki öğretimin performansı üzerinde öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün ne düzeyde etki yaptığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Daha özel olarak ifade etmek gerekirse bu çalışma ile Aksaray İli şehir merkezinde farklı kademelerde, farklı branşlarda görev yapan öğretmenlerin algılarına göre onların öğretim dışı mesleki iş yüklerinin yaptıkları öğretimin performansına etkisi incelenmektedir.

Bu tez çalışması beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem durumu, problem cümlesi, amaç, araştırmanın önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlardan bahsedilmektedir.

İkinci bölümde iş yükü, mesleki iş yükü, öğretim, öğretim performansı ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölüm olan yöntem kısmında ise araştırma deseni, evren ve örneklem, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizinden bahsedilmektedir. Dördüncü kısım olan bulgular ve yorum bölümünde ise, demografik özellikler ve veri toplama aracından elde edilen bulgular sunulmaktadır. Son bölüm olan tartışma, sonuç ve öneriler kısmında ise elde edilen bulgular alan yazına dayalı tartışılmakta, ulaşılan sonuçlar sunulmakta ve bunlara dayalı olarak öneriler geliştirilmektedir.

1.1. Problem

Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükü olarak gördüğü faaliyetler ve bu faaliyetlerin okuldaki öğretim performanslarına etkisi hakkındaki görüşleri nelerdir?

Bu probleme ilişkin alt problemler şunlardır:

- 1- Öğretmenlerin mesleki iş yükünü oluşturan işler nelerdir?
- 2- Öğretmenlerin haftalık öğretim iş yükü ortalama ne kadardır?
- 3- Öğretmenlerin öğretim dışı iş yükü ortalama ne kadardır?

- 4- Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim performansına etki yönüne ilişkin algıları nasıldır?
- 5- Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim performansına etki derecesine ilişkin algıları nasıldır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Eğitim sistemlerinin temel amacı öğrencileri en iyi şekilde yetiştirmektir. Öğrencilerin iyi bir şekilde yetişmesinde en önemli pay öğretmenlerin sınıf içindeki öğretimlerine aittir. Öğrencinin yetiştirme niteliği yapılan öğretimin niteliğine önemli ölçüde bağlıdır. Öğretimin niteliği dikkate alınarak eğitim sisteminin etkililiği kestirilebilir. Bu çalışma ile mikro düzeyde eğitim sisteminin amaçsal etkililiği test edildiğinden uygulamaya yönelik bulgular ortaya konulmaktadır. Bu durum araştırmanın uygulamaya dönük önemini göstermektedir.

Bu çalışma ile öğretmenlerin mesleki iş yükünü oluşturan işleri de betimlenmektedir. Bu yolla öğretmenlerin mesleki iş çeşitliliği ve öğretim işine göre payı da ortaya konmaktadır. Bu kapsamda öğretmenlerin öğretim iş yükü ile öğretim dışı iş yükü karşılaştırabilmektedir. Bunu temel alarak okullarda örgütsel yapının durumu da tespit edilmektedir. Bu tespiti bağlı olarak örgütsel yapının örgütsel amaca uygun olup olmadığının incelenmesi araştırmanın bir diğer önemini göstermektedir. Bu konuda alan yazında herhangi bir çalışmaya erişilemediğinden uygulamaya katkısının yanı sıra bilimsel araştırma boşluğunun giderilmesine de katkı yapılabileceği değerlendirilmektedir.

1.3. Sayıtlar

Araştırmada kullanılan veri toplama aracının ölçülmek istenilen nitelikleri ölçebildiği ve araştırmaya katılanların yarı-yapılandırılmış görüşme sorularına samimi ve içtenlikle cevap verdikleri kabul edilmektedir.

Bu çalışmada katılımcıların sınıftaki öğretim performanslarının niteliğine ilişkin algılarının öğretim performansını temsil ettiği varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, maliyet ve ulaşılabilirlik açısından sadece Aksaray ilindeki devlete bağlı ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan öğretmenlerle sınırlandırılmıştır.
2. Bu araştırmanın katılımcıları yalnızca devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden oluşmuştur. Özel öğretim özel eğitim ve yatılı okullarda görev yapan öğretmenler araştırma sınırı dışında kalmıştır.
3. Bu çalışmaya ücretli öğretmenler ve fiili olarak derse girmeyen öğretmenler (rehber öğretmen, yöneticiler) dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla bu çalışma fiili olarak derse giren öğretmenlerle sınırlandırılmıştır.
4. Bu çalışmada mesleki eğitim programı uygulayan kurumlarda (endüstri meslek liseleri mesleki uygulamaları, imam-hatip okulları mesleki uygulamaları) iş yeri uygulamaları ve alan uygulamalarındaki öğretim kapsam dışında tutulmuştur.
5. Bu çalışmadaki veriler öğretmenlerin bireysel ifadeleri ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Öğretim kalitesi ve performansı: Bu çalışmada öğretim kalitesi, öğretmenlerin dersteki performansları ile temsil edilmekte olup onların sınıftaki öğretim performanslarına ilişkin algılarıyla ölçülmüştür.

Mesleki iş yükü: Mesleki iş yükü katılımcıların meslekleriyle ilgili yaptıkları işler için kullandıkları sürelerin toplamı olarak tanımlanmıştır.

Öğretim mesleki iş yükü: Bu çalışmada öğretmenlerin sınıfa girip sorumlu olduğu branşta öğretim yapması öğretim mesleki iş yükü olarak tanımlanmıştır. Öğretmenlerin öğretim iş yükü onların haftalık girdikleri ders saatine göre belirlenmiştir. Bir ders saati 40 dakika olarak dikkate alınmaktadır. Bu çalışmada öğretim mesleki iş yükü ders saatinin 40 dakika ile çarpımı sonucunda bulunmaktadır.

Öğretim dışı mesleki iş yükü: Öğretmenlerin sınıftaki öğretimin dışında meslekleriyle ilgili yapmış oldukları işlerin yapılma sıklığı ve her bir defasında ayırdıkları sürenin çarpımı öğretim dışı mesleki iş yükü olarak tanımlanmıştır. Hesaplanması için sıklık ve ayrılan süre kullanılmıştır. Bu işler için ayrılan süre 60 dakika=1 saat dikkate alınarak

saptanmıştır. Öğretim dışı her bir mesleki iş için ‘iş yükü’ bir *ders yılı* 180 iş günü dikkate alınarak ifade edilmiştir. MEB (2018b) ders yılı süresini ilgili yasal düzenlemelerde şu şekilde tanımlamıştır:

Eğitim kurumlarında ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. Ders yılı, yarıyıl ve yaz tatilinin başlama ve bitiş tarihleri, Bakanlıkça her yıl düzenlenen Çalışma Takvimi’nde belirtilir. Bu tarihler göz önünde bulundurularak hazırlanan il çalışma takvimi, il millî eğitim müdürlüklerinin önerisi ve valilik onayı ile yürürlüğe girer (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 5).

Etki: Bu çalışmada etki kavramı psikolojideki tanımı temel alınarak öğretim performansını olumlu ya da olumsuz yönde değiştirebilen öğretim dışı mesleki iş yükü kaynaklı güç olarak tanımlanmıştır. Veriler, bireysel beyana dayalı tespit edilmiştir.

Öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim performansına etkisi: Katılımcıların meslekleriyle ilgili yaptıkları öğretim dışı mesleki iş yükünün onların sınıftaki öğretim performansını değiştirme yönü (olumlu ya da olumsuz) ve derecesi şeklinde tanımlanmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde öğretmenlik mesleği, mesleki iş yükü ve öğretim performansı çerçevesinde temel kavramlar sunularak ilgili literatür incelenmektedir.

2.1. Öğretmenlik Mesleği

Bu başlık altında meslek ve iş kavramları incelenerek bu çerçevede öğretmenlik mesleği kavramsal olarak ele alınmıştır.

2.1.1. Meslek ve İş Kavramları

Yönetim, iş ve meslek kavramları birbiriyle ilişkili fakat farklı kavramlardır. Yönetim, amaçlara ulaşma sürecidir. Amaçlara ulaşabilmek için örgütleri oluşturur ve kullanır. Örgütler, yönetsel yapının somutlaşmış yansımalarıdır. Amaçlar, hem yapıyı hem de nelerin yapılacağını şekillendirir. Bu nedenle yapı ve eylemler birbirine bağlıdır. Etkili bir yönetimin olduğu örgütlerde, amaçlar, örgütsel yapı ve yapılan işler arasında uyum vardır. Bu uyumu koruyabilmek ve sürdürebilmek için normları ve kuralları içeren mevzuat oluşturulur. Mevzuat aynı zamanda standartlaşmaya ve denetime temel oluşturur (Bursalıoğlu, 2005; Aydın, 1991; Lunenburg ve Ornstein, 2013). Örgütsel değişimin kaynağında yönetsel amaçlar, yönetsel amaçlara bağlı olarak mevzuatın değişimi söz konusudur. Buna bağlı olarak yapısal değişim ve eylemlerde değişim gözlemlenir (Yıldırım, 2014). Herhangi bir örgütte yapılan işler analiz edilerek yapı ve amaçlar hakkında bilgi elde edilebilir. Bir örgütte işler, standart hale geldiğinde meslek olma niteliği kazanır. Diğerlerinden farklı kural, norm, materyal, süreç ve işlemleri içeren bir uğraş alanı meslek olarak belirir. Günümüzde, bir uğraş alanını meslek olarak

niteleyebilmek için bu uğraş alanının bazı ölçütleri karşılaması gerekir. Meslek öncesi eğitim, meslek üzerine bir yazın alanı ve birikiminin oluşması, meslek mensuplarının yasal özlük hakları mesleğin kariyeri ve meslek içi eğitim, meslek oda ve sendikalarının olması, mesleki yeterliliklerin saptanmış ve ilan edilmiş olması gibi kriterler bir uğraş alanının meslek olarak nitelenebilmesi için ön koşullardır (Fenwick, 2006). Bu koşullar dikkate alındığında *öğretme işinin* meslek olma nitelikleri taşıdığı görülmektedir. Türkiye’de öğretmenliğin mesleki niteliklerini olumsuz etkileyen gelişmeler olsa da öğretmenlik mesleği meslek olma şartlarının büyük kısmını taşımaktadır (Özoğlu, Gür ve Altunoğlu, 2013).

Öğretmenlik mesleğini, yönetim, iş ve meslek kavramları bakımından irdelemek bu çalışmanın kavramsal zemini açısından önemlidir. Eğitim yönetimi, belirlemiş olduğu amaçlara ulaşabilmek için eğitim örgütlerini oluşturmuştur. Okullar, bu örgütlerden biridir. Okul örgütlerinde, eğitim yönetiminin belirlemiş olduğu amaçlara ulaşabilmek için mevzuatta tanımlı ‘yapı’ ve ‘işler’ tespit edilmiştir. Yapı, yetki ve sorumlulukların dağılımını ve kimin hangi işi yapacağını içeren kavramdır (Bursalıoğlu, 2005). Okul müdürü, okul müdür yardımcısı, öğretmenler, memur, hizmetli gibi görevlilerin neleri yapmakla yetkilendirildiği ve ast-üst ilişkileri tanımlanmıştır. Kısaca görev, yetki ve sorumluluklar bir okuldaki yapıyı belirtir. Bir okul için temel amaç çocukları ve gençleri bütün yönleriyle geliştirebilmektir. Türk Millî Eğitim Sistemi için yönetsel amaçlar 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda (MEB, 2018a) genel amaçlar şeklinde yazılmıştır. Yasal düzenlemelerin kendi içindeki hiyerarşisine göre kanunlar, tüzüklere ya da yönetmeliklere dönüştürülür. Yönetmelikler ise kararnamelere, yönergelere ve genelgelere dönüştürülerek yönetsel amaçların uygulamaya nasıl yansıtılacağı tanımlanır (Şişman, 2010). Bir okulda mevzuatta tanımlı amaçların, kimler tarafından ve nasıl uygulamaya yansıtılacağı belirlenmiştir.

Teorik ve rasyonel olarak ortaya konulan ‘amaç-yapı-eylem’ uyumu uygulamaya aktarılma sürecinde zayıflayabilmektedir (Darling-Hammond, 2000; Çalık, 2003). Uyumu sağlamaya yönelik temel mekanizma okulların denetlenmesidir. Eğitimsel denetim süreci son yıllarda önemli değişime uğramıştır (TEDMEM, 2017). Okul yöneticileri, amaç-yapı-eylem uyumunu gözetmekte anahtar bir konumda bulunmaktadır. Fakat okul yöneticilerinin görevlendirilmesine ilişkin yasal düzenlemeler, amaç-yapı-eylem uyumunu sağlama açısından okul yöneticilerini zayıflatmıştır (Yıldırım, 2014). Bununla birlikte yasal

düzenlemelerin kendi içinde de uyumu önemlidir. Çünkü kanun ile yönetmelik ve yönerge arasında uyum sağlanamazsa temel anlamda amaç-yapı-eylem uyumu bozulmuş olur. Bu çalışmada amaç-yapı-eylem uyumu, ‘sağlama’ veya ‘kontrol’ şeklinde eylem-yapı-amaç uyumuna odaklanılmaktadır. İşlerden hareketle, bu işlerin kimler tarafından yapıldığı ve amaçlara ne kadar hizmet ettiği ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Kısacası özelden genele doğru (tümevarım) sürecin kontrolü amaçlanmaktadır. Öğretmenin temel görevi olan ‘öğretim işi’ örneğinde bu kontrolü gerçekleştirebilmek için, Türk eğitim yönetiminin en temel amacı olan ‘milletin bütün fertlerinin Türk milletinin ve Türkiye Cumhuriyetinin değerlerine bağlı; kişisel, toplumsal ve evrensel ilkeler bakımından sorumluluk sahibi, yapıcı, yaratıcı, verimli yurttaşlar olmasını; ilgi, istidat ve kabiliyetlerine uygun şekilde bir meslek sahibi olmalarını sağlama’ amacı açısından öğretmenin okulda yaptığı mesleki işleri incelemek gerekir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda öğretmenin görevi ya da yapacağı iş eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevleri şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2018a):

Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler.

Her meslekte, o mesleğin rutin, teknik ve uzmanlık yönüyle ilişkilendirilen ve yapılması zorunlu işler vardır. Öğretmenlik mesleğinde hangi işlerin yapıldığını belirleyebilmek için öncelikle öğretmenlik mesleğinin incelenmesi gerekir.

2.1.2. Öğretmenlik Mesleği

Öğretmenlik mesleğinde temel görev ‘devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevleri’ olarak tanımlanmıştır (2018a). Çelikten, Şanal ve Yeni (2005)’ye göre öğretmenlik mesleği birçok alanda (psikolojik, sosyal, kültürel, teknolojik...) bilgi ve becerilere sahip olmayı gerektiren ve bunları akademik ve uygulamalı yetiştirme süreciyle elde edebilen uzmanlık statüsünde bir uğraş alanıdır. Öğretmenlik, gelecek kuşakları topluma yararlı, yapıcı, yaratıcı iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olarak yetiştirme sanatıdır (Özer ve Acar, 2011). Öğretmenlik diğer bazı mesleklerden farklı olarak çevreyle ve diğer insanlarla etkileşimin öne çıktığı bir meslektir. Öğretmen sadece okul ve sınıf ortamında öğrencilerle değil, okul dışında velilerle ve toplumla da iç içe olan bir kişidir. Öğretmenlik

mesleğinin odağında öğretim ve eğitim bulunmaktadır. Öğretmenler öğretim işinin yanı sıra öğretim dışında mesleki işleri de yapmak durumundadırlar. Öğretim dışındaki mesleki işleri de öğretmenlik mesleğinin iş yükünün bir parçasıdır. Öğretim dışı işler arasında öğrencilerin sınav kâğıtlarını okumak, ders planı hazırlamak, öğrenci ödevlerini kontrol etmek, mesleki gelişim faaliyetlerine katılmak, okuldaki toplantılara katılmak gibi faaliyetler sıralanmaktadır (Gomendia, 2017). Öğretmenlik mesleğinde öğretim işi temel olmakla birlikte kayıt ve evrak işleri, öğrenci devam takibi, velilerle ilişkiler, materyal tasarlama, toplantılara katılma, nöbet tutma gibi birçok işin de yapılması zorunludur (MEB, 2018a). Yıldırım (2018) Öğretmenlerin yapmakta olduğu işleri beş grup altında sınıflamaktadır:

Hazırlık: Ders planı yapılması, materyal hazırlama, önbilgilerin tespit edilmesi,

Uygulama: Öğretme işinin yapılması, öğrenmeleri sağlayıcı öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi, sınıfı yönetme işi, yönlendirme,

Değerlendirme: Ölçme, tanıma, yöneltme, değerlendirme

Danışmanlık, izleme, gözetme: Nöbet tutma, öğrenci sorunlarıyla ilgilenme, ailelere bilgi verme vb.

Raporlama: Kayıt tutma, öğrenci bilgi fişlerini düzenleme, anket doldurma, e-okul işlemleri, karne, diploma vb.

Her yapılan işin zaman, enerji, duygusal anlamda bir karşılığı vardır. Kişiler yaptıkları işler karşılığında yalnızca zaman ve enerji değil aynı zamanda duygu tüketirler (Akdoğan, 2016; Bolat, 2011). İşler, kişinin üstlendiği ve mesleki uzmanlık sahibi olduğu alanın dışına çıktıkça hem zaman, hem enerji hem de duygu tüketimi artar (Eren, 2008). İşler kişinin üstlendiği sorumluluk alanında ve amaçlara uygun olmalıdır. Bir başka söyleyişle iş-yapı-amaç uyumu olmalıdır. Bu uygunluk bozulduğunda mesleki anlamda sorunlar belirir. Bir iş, yapılması gereken asıl işin önüne geçtiğinde amaç-yapı-eylem uyumu bozulmakta ve böyle durumlarda çalışanın enerji, duygu ve zaman tüketimi artmaktadır. Bu durum çalışanın temel sorumluluklarını gerçekleştirmesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğretmenlerde asıl odaklanılan öğretim işi kendi içinde ön hazırlık, ders uygulaması ve değerlendirme olmak üzere ana işleri içermektedir. Bu işlerin tamamı uzmanlık ve deneyimle olgunlaşmayı gerektirmektedir. Öğretmenin öğretim dışı işleri asıl işi olan

öğretim işini etkileyebilir. Öğretim dışı işler nedeni ile zaman, enerji, duygu bakımından öğretim işine ayıracağı zaman, enerji ve duygu yükü sınırlanabilir.

2.2. Öğretmenlerin Mesleki İşleri

Bu başlık altında öğretmenlerin mesleki olarak hangi işleri yapmak durumunda oldukları kavramsal temelde ortaya konulmaktadır. Öncelikle mesleki iş yükü kavramı ele alınmakta ve öğretmenlik mesleği dikkate alınarak öğretmenlik mesleğinin iş yükü kapsam olarak betimlenmektedir.

2.2.1. Mesleki İş Yükü

İş yükü ‘belirli bir zamanda, belirli kalitede yapılması gereken iş miktarı’ olarak tanımlanabilir. İş yükü örgüt açısından verimliliği ifade ederken, bireysel açıdan ise işi yapmak için harcanan zaman ve enerjiyi ifade etmektedir (Kulaklıkaya, 2013). Örgütler yönetsel amaçları gerçekleştirmek üzere oluşturulmuş yapılardır. Amaçlar hedeflere dönüştürülür; hedefler ise işlere dönüşür. İşlerin gerektirdiği özellikler aynı zamanda bu işleri yapacak çalışanların mesleki niteliklerini tanımlar. Bu bakımdan iş yükü örgütsel yapının ve yönetsel amaçların kilit kavramıdır çünkü iş yükünün analizi hem örgütsel yapı hakkında hem de yönetsel etkililik hakkında bilgi sağlar (Lunenburg ve Ornstein, 2013; Sabuncuoğlu, 2012). İş yükü, çalışanların görev ve sorumluluklarının dengeli dağıtılmaması durumunda, adaletsizlik algısına yol açabildiği için psikolojik boyutu da olan bir kavramdır (Cemaloğlu ve Özdemir, 2019). İş yükü, ücretlendirme ile ilişkilendirildiğinden iş yükü arttıkça yönetimler üzerinde finansal baskısı da artmaktadır (Lunenburg ve Ornstein, 2013). İş yükünün bir başka boyutu zihinsel yorgunluğa yol açma durumudur. Yapılan iş nedeniyle zihinsel meşguliyet oluşuyorsa, iş sebebiyle çalışanda oluşan bu yük zihinsel iş yükü olarak ifade edilmektedir (Robbins ve Judge, 2015).

Pratik anlamda iş yükü hesabı bir işin yapılma sıklığı ve bu işin yapılması için harcanan sürenin ve işin niteliğinin bir fonksiyonu olarak bulunur (Astuti ve Navi, 2018; Ingvarson, Kleinhenz, Beavis, Barwick, Carthy, Wilkinson, 2005). Olgusal iş yükü (actual workload) ise belirli bir zaman diliminde örneğin bir yıl içinde belirli bir işi yapmak için harcanan toplam süreyi temel almaktadır (Ingvarson vd., 2005). Bir askeri operasyonda görevli bir subayın iş yükü ile rutin bir çalışma gününde evrak memurunun iş yükü birbirinden

farklıdır. Dolayısıyla yapılan görevin zorluk derecesi, iş yükünü değiştirir. Zihinsel ve fiziksel iş yükü açısından işin zorluk düzeyi, işin süresi ve yapılma sıklığı iş yükünün bileşenleri olarak belirtilmektedir (Veltman ve Gaillard, 1998). Bir öğretmen için 180 iş gününü kapsayan ders yılı içinde haftalık ortalama ders yükü üzerinden kabaca öğretim iş yükünün hesabı ders yapma sıklığı ve her bir ders için ayrılan sürenin çarpımı ile bulunur. Tanımlı işlerin nasıl yapıldığı incelendiğinde yönetsel amaçlara hizmet eden ya da etmeyen; kendi arasında çelişkili ve orantısız durumlarla karşılaşılabilir. Böyle bir inceleme sonucunda geliştirilecek düzeltici müdahaleler yönetsel amaçların gerçekleştirilmesini ve örgütün üstlendiği sistemsel işleri yerine getirmesini destekleyecektir.

İş yükü çalışan açısından oldukça önemli bir değişkendir. Ağır iş yükü, çalışan üzerinde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Cedoline, 1982). Çalışan üzerinde üstesinden gelemeyeceği iş yükü olması, çalışanın tükenme duygusunu yaşamasına, işi değiştirme eğilimine, iş ile ilgili asılsız bahaneler üretmesine, işi sabote etmesine ve iş dışındaki sosyal ve duygusal ilişkilerinde olumsuzluklar yaşamasına yol açabilmektedir. Öğretmenlerin mesleki iş yükü bir değişken olarak öğretmenlerin mesleki özelliklerini etkilemektedir. İş yükü, öğretmenlerin mesleğe devam edip etmeme kararlarında önemli bir faktör olarak belirlenmektedir (Hughes, 2012). Çalışanlarda sinizmin ortaya çıkmasına yol açan faktörlerden biri aşırı iş yükü olarak ifade edilmektedir (Cartwright ve Holmes, 2006). Aşırı iş yükü çalışanlarda tükenmeye de yol açabilmektedir. Cemaloğlu ve Şahin (2010)'e göre fiziksel bitkinlik, yorgunluk gibi durumlar aynı zamanda çalışanların duygusal boyutunu da etkileyerek onların umutsuzluk, çaresizlik, işe yaramama duyguları geliştirmelerine de yol açabilmektedir. Çetin (2013), öğretmenlerin okullardaki iş yükünün fazla olduğunu ve bu durumun onların planlama çalışmalarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Öğretim dışı mesleki iş yükü arttıkça öğretmenin öğretime harcayacağı dikkat, özen, enerji ve duygusal sermayesi azalabilir (Chen, 2016; Töremen ve Çankaya, 2008). Mesleki iş yükü ile iş yaşam performansı arasında bir ilişki olması beklenmektedir. İş yaşam performansı bir çalışanın işinde tatmin olması ve mesleki olarak kendini geliştirmesini ifade etmektedir (İsmetoğlu, 2017).

İş yükü kavramının bir başka boyutunu işin niteliği oluşturur. Bazı işler daha yoğun, zihinsel etkinliği gerektirirken bazı işler duygusal; bazıları ise bedensel faaliyetleri gerektirebilir. Ani ve beklenmedik durumlarla karşılaşılacak yaratıcı çözümler bulmayı

gerektiren işlerde zihinsel yeteneklerin daha çok kullanıldığı bilinmektedir. Bu tür işlerde dikkat ve özenin önemli olduğu; hatanın maliyetinin yüksek olduğu getirisinin de yüksek olduğu söylenebilir. Aynı zamanda etki potansiyeli de oldukça yüksektir. Bu nedenle bu tür işlerin yoğun olduğu örgütlerde yönetimler örgütsel düzenlemeleri çalışanların optimal üretkenliğini sağlayacak şekilde düzenlemelidir. Bazı işler hem zihinsel, hem duygusal hem de bedensel faaliyetleri üst düzeyde kullanılmasını gerektirebilir. Örneğin öğretmenlik mesleği hem zihinsel hem duygusal hem de bedensel faaliyetlerin yoğun olduğu bir meslektir. Çünkü ani, hızlı ve özenli karar alıp davranmayı gerektiren işlerle uğraşmaktadır. Öğrenci, veli ve okul yöneticileri ile ilişkiler ve öğretim sorumluluğu öğretmenlerin zihinsel, duygusal ve bedensel niteliklerini işlevsel olarak kullanmalarını gerektirmektedir.

İş yükü işin hızına ve yoğunluğuna göre tanımlanmaktadır. İş yükü arttığında çalışanların stres yaşama olasılığı artmaktadır (Karasek (1979:287). İşin niteliği, çalışma koşulları, kurallar, teknolojik donanım gibi iş ile ilgili faktörler iş tatminini ve mesleki gelişimi etkileyebilmekte ve dolayısıyla iş yükü ile iş yaşam performansı arasında bir ilişkinin varlığı kabul edilmektedir (İsmetoğlu, 2017). İşin kaliteli şekilde yapılabilmesi için çalışanın niteliklerinin yanı sıra işin gerektirdiği araç gereç, teknoloji ve ortam gibi unsurların da etkisi dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede örgüt yönetimleri çalışanların iş yükünü etkileyebilecek düzenlemeleri yapabilirler. Bu potansiyel hem çalışanın iş performansını etkilediği gibi hem de yönetsel amaçları etkileyebilmektedir.

Çalışma ortamlarında iş görenin bireysel amaç ve ihtiyaçları ondan beklentilerle uyumlu olmayabilir. İş görenden gerçekleştirmesi beklenen taleplere aynı zamanda ve etkinlikte karşılık verilmediği durumlarda kaygı yaşanabilmektedir. Bir talebi karşılarken başka bir talep engel yaratıyorsa, diğerinin gerçekleşme şansını azaltıyorsa bu durum önce çatışmaya ardından engellenme korkusuna daha sonra ise kaygıya neden olmaktadır (Morgan, 2010). Öğretmenlerden temel beklenti, çocuklara ve gençlere kaliteli öğretim hizmeti sunmasıdır (Fidan, 2012). Fakat öğretim dışında yapmak zorunda olduğu mesleki işler, temel sorumluluğu olan öğretimi kaliteli şekilde yapmasını etkileyebilir.

2.2.2. Öğretmenlerin Mesleki İş Yükü

Okullarda işler, yönetsel ve eğitimsel olmak üzere ikiye ayrılabilir (Hasbay, 2015). Yönetimsel işler arasında çalışma planının hazırlanması, okul ile çevre arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi, toplantılar ve törenler yapılması, mesleki gelişim çalışmaları yapılması, değerlendirme çalışmalarının yapılması e-okul ile ilgili işlemlerin gerçekleştirilmesi, öğrenci bilgilerinin e-okula işlenmesi ve güncelleştirilmesi, öğrenci belgelerinin ve kayıtlarının düzenlenmesi, komisyonların oluşturulup çalışması, mesleki kurulların toplanması ve çalışması, okulun fiziki ihtiyaçlarının tespit edilip temin edilmesi, kütüphane, spor salonu vb. birimlerin düzenlenmesi, geliştirilmesi, nöbet işlerinin yürütülmesi, kulüp çalışmalarının yapılması, okulun yangın deprem vb. afetlere karşı hazırlanması, okul kantininin işletilmesi vb. birçok yönetsel iş bulunmaktadır (Akbaşlı,2018).

Okulun stratejik planının oluşturulmasında öğretmenlerin de etkin rol alması beklenmektedir. Bu kapsamda öğretmenler yönetsel işleri yerine getirirler (Akbaba ve Yıldızbaş, 2016; Arabacı, Namlı, Zincirli ve Özer, 2015; Bulut, 2014; Yenipınar ve Akgün, 2017). Yönetimsel işler olarak vizyon ve misyon oluşturma faaliyetlerine katılma, mesleki gelişim faaliyetlerine katılma, başkalarıyla işbirliği yapma, paylaşma, toplumsal çevreyle olumlu ilişkiler kurma, toplumsal çevrenin desteğinin sağlanması faaliyetleri de sıralanabilir. Anne-babalarla görüşmeler, velileri bilgilendirme toplantıları dönem başında, sınav dönemleri sonrasında, okul-aile birliği toplantıları yapılması öğretmenlerin iş yüküne girmektedir. Törenler (milli bayramlar, anma törenleri), belirli günler ve haftalarla ilgili hazırlık ve uygulamalar da iş yüküne dahil edilmelidir. Bunun yanı sıra E-okula öğrenciler ve ailelerle ilgili veri girişlerinin yapılması, öğrenci belgelerinin düzenlenmesi, mesleki gelişim konulu seminerlere katılma, anket doldurma, nöbet tutma, öğrencilerin sorunlarıyla ve talepleriyle ilgilenme gibi işler de sıralanabilir (Bostancı, 2011; Can, 2006; Gökyer, 2004; Gümüşeli, 1996; Sümbül, 1996; Şişman, 2004).

Okuldaki eğitimsel işlerin odağında eğitim öğretim faaliyetleri yer alır. Bu faaliyetlerin en önemli parçasını ise öğretmenlerin ders verme faaliyetleri oluşturur. Eğitim öğretim faaliyetlerinin kaynağı öğretim programında tanımlanmış amaçlar ve kazanımlardır. Bu amaç ve kazanımlar öğrencinin bütün yönleriyle geliştirilmesine yöneliktir. Bu faaliyetler arasında öğrenci gelişiminin, başarısının izlenmesi ve ödüllendirilmesi de yer alır. Bu gelişimi sağlayabilecek birçok faaliyet öğretmenler tarafından gerçekleştirilir. Özellikle

dersteki öğretim aracılığıyla öğrencilerin amaçlanan bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlanmaya çalışılır. Bir bakıma eğitimsel faaliyetler okulun varlık sebebinin oluşturur dolayısıyla derse girmek ve öğretimi gerçekleştirmek okulun ana faaliyet alanıdır. Bu alanda başarılı olmak hem öğretim programını gerçekleştirmeye hem de okulun örgütsel ve yönetsel etkililiğini sağlamaya katkıda bulunur. Buna ek olarak öğrencilerin gelişimine katkı sağlayabilecek ve öğretimle ilişkilendirilen başka eğitsel işlerde bulunmaktadır. Öğrenci ilgilerini temel alan kulüp faaliyetleri yarışmalar, gezi-gözlem inceleme faaliyetleri, proje çalışmaları, panel-münazara ya da tiyatro gibi faaliyetler eğitsel işler arasındadır. Bu tür işlerin gerçekleştirilmesinde de öğretmenler sorumluluk üstlenir.

Öğretmenlerin mesleki iş yükü temelinde ders görevi ve ders dışı mesleki görevleri olarak ayrılabilir. İlgili yasal düzenlemelerde “ders okutma” şeklinde ifade edilen öğretim yapma öğretmenlerin en temel görevleridir. Örneğin “439 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Yüksek ve Orta Dereceli Okullar Öğretmenleri ile İlkokul Öğretmenlerinin Haftalık Ders Saatleri ile Ek Ders Ücretleri Hakkında Kanun”a dayanarak yapılan düzenlemede okulöncesi ve sınıf öğretmenleri haftada en az 18 saat; genel bilgi ve meslek dersleri öğretmenleri 15 saat; atölye ve laboratuvar öğretmenleri ise 20 saat ders okutmakla yükümlü kılınmışlardır.

TEDMEM (2018: 23) tarafından önerilen öğretmenlik meslek kanunu tasarısında iş yükü kapsamında bazı saptamalara yer verilmiştir: AB ülkelerinden yalnızca dördünde (Belçika, İrlanda, Almanya ve Lüksemburg) çalışma süresi ders saati üzerinden tanımlanmıştır. Diğer AB ülkelerinde ise öğretmenlerin iş yükünün derse girmek ile birlikte derse hazırlık, planlama, okulda kurullarda ve komisyonlarda görev alma, disiplinler arası çalışmalar, zümre toplantıları, ders dışı eğitim öğretim etkinlikleri gibi her türlü eğitim öğretim etkinliği öğretmenlerin asli görevinin bir parçası olarak ele alınmaktadır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre memurların haftalık çalışma yükümlülüğü 40 saattir. Kurumların ve hizmetin özelliği dikkate alınarak farklı çalışma saatleri düzenlenebilmektedir (www.mevzuat.gov.tr). Resmi kurumlarda, öğretmenlik eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfında bir memurluktur. Bir okulda okul müdürü, okul müdür yardımcısı ve öğretmenler ‘öğretmen unvanı’ kapsamında bulunur. Haftalık 40 saatlik çalışma, günlük sekiz saatten oluşan bir çalışma süresine karşılık gelmektedir. Bu kapsamda TEDMEM (2018: 25) tarafından öğretmenlerin haftalık iş yükü 35 saat (1 saat=60 dk) olarak önerilmektedir. ‘Toplam iş yükü okul öncesi ve sınıf öğretmenleri için

MEB tarafından saptanan haftalık ders çizelgesindeki toplam ders saati kadar; alan öğretmenleri için ise 30 ders saatine kadar ders yükü karşılığı' şeklinde önerilmektedir. Ders yükünü doldurabilecek şekilde okulda derse hazırlık, planlama, ölçme değerlendirme, disiplinler arası çalışma, mesleki gelişim çalışmaları, destek ve telafi çalışmaları, anne-babalarla toplantı ve bilgilendirmeler, nöbet görevleri ve eğitici ders dışı çalışmaları da tanımlanmıştır (TEDMEM, 2018).

2.3. Öğretim İşleri

Eğitim amaçlarının uygulamaya aktararak öğrencilerin gelişimini sağlayabilmek için öğretim faaliyetleri planlanır ve gerçekleştirilir. Öğretim sürecinin verimli olması ve tam anlamıyla sağlanabilmesi için öğretmen-öğrenci etkileşimi sağlıklı şekilde gerçekleştirilmelidir. Öğretmenin öğretim dışı işleri bu süreci olumsuz biçimde etkileyebilir. Eğitim öğretim süreci eğitim öğretim işlerini ifade etmektedir. (Aksoy, 2012; Varış, 1996).

Öğretimin amacı öğrencilerin öğrenmesini sağlamaktır. *Öğrenci öğrenmesini sağlamak için yapılan her türlü faaliyet* öğretim etkinlikleri olarak belirtilmektedir. Aksoy (2012)'a göre öğretim işleri şunlardır: yıllık öğretimin planlanması, öğretmenler kurulu toplantıları, ders kitaplarının ve öğretim araç gereçlerinin temini, okul kütüphanesi işleri, yetiştirme kursları ve öğretimin gerçekleştirilmesi. Öğretmenleri ilgilendiren ve odağında öğretimin olduğu okulun stratejik planının hazırlanması, öğretim programının tanıtılması ve değerlendirilmesi, öğretim zamanının etkili kullanımının izlenmesi, öğrencileri motive etmeye yönelik faaliyetler yapılması, sınıf ziyaretleri gibi mesleki gelişim faaliyetlerinin yapılması, öğrenci başarısını tespit etme ve raporlama işlerinin yapılması işleri eklenebilir. Bu çalışmada öğretmenlerin fiili olarak sınıfa girip ders yapma sıklığı ve her bir ders için ayrılan sürenin çarpımı 'öğretim iş yükü' olarak tanımlanmıştır. MEB (2018b) örgün öğretimde zaman organizasyonunu belirlemiştir:

“Eğitim kurumlarında ders yılı süresinin 180 iş gününden az olmaması esastır. Okullarda eğitim ve öğretim haftada beş iş günü olarak verilmektedir (Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe, Cuma). Ders saatleri ilkokul ve ortaokullarda uygulanan haftalık ders çizelgesine göre ilkokullarda 30, ortaokullarda ise 35 ders saati olarak belirlenmiştir. İlköğretim (ilkokul-ortaokul) kurumlarında; Bir ders saati süresi 40 dakikadır. Okul yönetimince teneffüsler için en az 10 dakika ayrılır. Normal öğretim

yapılan okullarda yemek ve dinlenme için en az 40, en çok 90 dakika süre verilir. İkili öğretim yapılan ilköğretim (ilkokul-ortaokul) kurumlarında sabahçı ve öğlenci öğrencilerin giriş ve çıkışları arasında en fazla 30 dakikalık süre ayrılır. İlköğretim (ilkokul-ortaokul) kurumlarında; İlkokulda haftalık ders saati toplam 30 saattir. 1. sınıfta 26 saat zorunlu, 4 saat serbest etkinlikler, 2 ve 3. sınıflarda 28 saat zorunlu, 2 saat serbest etkinlikler, 4. sınıfta ise 30 saat zorunludur. Ortaokulda haftalık ders saati toplam 35 saattir. 29 saat zorunlu, 6 saat seçmeli derslerdir. İmam-hatip ortaokullarında haftalık ders saati toplam 36 saattir. 5, 6 ve 7. sınıflarda 34 saat zorunlu, 2 saat seçmeli derslerdir. 8. sınıflarda ise 35 saat zorunlu 1 saat seçmeli derslerdir. Ortaöğretim kurumlarında haftalık ders saati azami 40 ders saatidir. Bir saatlik ders tüm sınıflar için 40 dakikadır. Tam gün eğitim veren kurumlarda öğle yemeği arası bulunmaktadır. Dersler arasındaki teneffüsler 10 dakikadan az, öğle arası dinlenme süresi ise 45 dakikadan az olamaz. Gerekli durumlarda dersler blok olarak da yapılabilir. Her blok ders iki ders saati süresiyle sınırlıdır.”

2.4. Öğretim Dışı Mesleki İşler

Öğretmenlerin meslekle ilgili görev ve sorumlulukları genel sorumluluklar, öğretimle ilgili sorumluluklar, sınıf yönetimi ile ilgili sorumluluklar ve yönetsel sorumluluklar olarak sınıflandırılabilir (Polat ve Özdemir, 2018). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri MEB (2017) tarafından üç ana yeterlik alanında toplam 11 temel yeterlik olarak belirlenmiştir. Bu yeterlikler aynı zamanda temel sorumluluklardır. Öğretmenler, alanında kuramsal ve metodolojik bilgiye, pedagojik bilgiye, öğretim programı bilgisine ve mevzuat bilgisine sahip olmalıdır. Beceri alanında öğretimi planlama, öğrenme ortamı ve materyalleri hazırlama, öğretme ve öğrenme sürecini gerçekleştirme ile ölçme-değerlendirme becerilerine sahip olmak zorundadır. Tutum ve değer alanında ise iletişime açık olma, mesleki olarak kendini geliştirme, öğrenci gelişimine odaklı olma ve milli-manevi-evrensel değerleri benimseme şeklinde saptanmıştır.

Öğretimle ilgili sorumluluklar öğretimi planlama, ihtiyaç duyulan araç gereçleri hazırlama, öğretimi organize etme ve gerçekleştirme, öğretimle ilgili değerlendirmeleri yapma şeklinde ayrıntılandırılabilir (Aydın, 2010; Başar, 2010). Bu işler arasında öğretmenin enerjisini alan faaliyetler öğretimi organize etme ve gerçekleştirme kısmıdır çünkü öğretmen planladıklarını bu aşamalarda uygulamaya aktarmaktadır. Öğrencilerle toplu, grup halinde ya da bireysel olarak ilgilenmek durumundadır. Son yıllarda öğrencilerin

bireysel farklılıkları öğretimde özel çabayı ve ilgiyi gerektirmektedir. Örneğin, hazırbulunuşluk seviyeleri çok farklı öğrencilerle öğretim, kaynaştırma öğrencileri ile öğretim, dezavantajlı gruplardan gelenlerle öğretim (göçmenler gibi) ya da üstün yetenekli öğrencilerle öğretim öğretmenlerin kendini birçok boyutta hem yenilemesini hem de dinamik tutmasını zorunlu kılmaktadır (TEDMEM, 2014). Öğretim işleri yalnızca bedenen değil dikkatin ve duygusal uyarılmışlığın en fazla yoğunlaştığı işlerdir. Dolayısıyla öğretmen iş yükünün en büyük payını öğretimi organize etme ve gerçekleştirme kısmı almaktadır.

Öğretmenin bir diğer sorumluluk alanını sınıf yönetimi ile ilgili sorumlulukları oluşturur. Bu alanda öğretmen öğrencilerin davranışlarıyla, sınıfın fiziki çevresiyle, teknolojik alt yapısıyla ilgilenmek durumundadır (Aydın, 2010; Başar, 2010). Bu işler arasında öğretmenin enerjisini en çok alan öğrenci davranışlarıdır. En sıklıkla karşılaşılan öğrenci davranış sorunları arasında, derse dikkatini ve ilgisini vermeyip ders dışı şeylerle uğraşmak, derse hazırlıksız gelmek, dersi sabote etmek, diğer öğrencileri rahatsız etmek belirtilebilir. Bu tür öğrenci davranışlarıyla ilgilenmek hem öğretime ayrılan zamanı hem de öğretimin performansını olumsuz etkilemektedir (Arabacı, 2017). Olumsuz öğrenci davranışlarının temel sebepleri arasında anne baba ve ev ortamı, öğrencinin çevresi ve okuldaki işleyiş ve düzenlemeler sıralanabilir. Bu sebepler arasında eğitimcilerin müdahale edebileceği en başta gelen faktör okuldaki işleyiş ve düzenlemelerdir. Okuldaki işleyiş ve düzenlemelerin ilk sorumlusu ise okul yönetimidir. Okul yönetiminin düzenlemeleri ve oluşturduğu işleyiş sınıftaki öğretime etki edebilen bir faktördür (Lunenburg ve Ornstein, 2013). Bu çerçevede belirtilebilecek birçok düzenleme arasında teneffüs süreleri, öğretmenler odasının yeterliliği, öğretmenin beslenme ihtiyacını karşılayabilecek alt yapı, öğretmenin tazelenmesini ve kendine gelmesini sağlayıcı fırsatlar sıralanabilir (Cemaloğlu ve Gülcan, 2018). Öğretmenlerin sınıftaki ders öğretimi dışında evrak yükü ile ilgili yoğun işleri olmaktadır. Bu evrak işleri eğitim öğretim dışı iş olduğundan öğretmenlerin öğretim performansını etkileyebilmektedir. Öğretmenin yönetsel sorumlulukları toplantılara ve törenlere katılmak, nöbet tutmak, ilgili defter ve raporları doldurmak, öğretim dışı sosyal faaliyetleri, sportif, kültürel faaliyetleri gerçekleştirmek, yarışmalar organize etme ve yarışmalara katılmak, belirli gün ve haftaları kutlama ve anma faaliyetleri düzenlemek, öğrencilerin yardım talepleri ve sorunları ile ilgilenmek, velilerden kaynaklı sorun ve durumlarla ilgilenmek şeklinde sıralanabilir (Şişman, 2010).

Örneğin nöbet tutan öğretmen ders bitiminde bir sonraki derse hazırlanabilmek için ihtiyaç duyduğu dinlenme ve yenilenme fırsatını bulamamaktadır. Hatta temel ihtiyaçlarını karşılamakta da sorun yaşayabilmektedir. Nöbet görevinin sorumluluğu fazla olduğu için öğretmen hem bedensel iş yükü hem de duygusal iş yükü üstlenmek durumundadır çünkü nöbet sırasında gerçekleşebilecek olumsuz bir olayın hesabını vermek öğretmen açısından oldukça yıpratıcı olabilir. Bu durumda derse girip öğretim yapan bir öğretmenin performansı düşecektir. İlgisi, dikkati ve enerjisi azalacağından öğretimin performansı azalacaktır. Nöbet karşılığı ücret ödenmesi, öğretmenin enerji kaybını ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla nöbet tutmanın iş yükü niteliği ayrı bir kategoride değerlendirilirken; nöbet karşılığı ücret ödenmesi ayrı bir kategoride değerlendirilir.

Okulda, öğrencilerin yardım talepleri ve sorunları ile ilgilenme de öğretmenin sorumluluk alanında yer almaktadır. Öğrencilerin kendi aralarında yaşadıkları sorunlar, aile ile ilgili sorunlar, okul dışındaki çevresiyle ilgili sorunlar, öğrencilerin ders konuları ile ilgili akademik yardım talepleri gibi sorunlar öğretmenin ders dışındaki zamanını ve enerjisini alabilen durumlardır. Bunlarda öğretmenin öğretim performansını etkileyebilmektedir. Bu çerçevede okul yönetimleri öğretmenlerle olumlu bir diyalog geliştirerek sorunların üstesinde gelmesinde öğretmene yardımcı olabilir. Özellikle öğrenci sorunlarının çözümünde rehberlik servisi öğretmenler üzerindeki bu tür iş yükünü hafifletici rol oynayabilir. Okul yönetiminin öğrenci velileri başta olmak üzere okul dışındaki çevreyle kuracağı olumlu iletişim öğretmen üzerindeki yükü hafifletebilir. Öğrencilerin kendi aralarındaki şikâyet, fiziksel şiddet, alay etme, lakap takma gibi sorunların azaltılmasında okul yönetiminin çocukların enerjisini pozitif şekilde atabileceği, oyun oynayabilecekleri, ilgi ve yeteneklerine uygun etkinlikler yapabilecekleri düzenlemeler yapması öğretmenin öğretim performansını artırıcı etki yaratabilir.

Hackman ve Oldham (1975’akt.Polat ve Özdemir, 2018) tarafından tanımlanan iş özellikleri *kuramı beceri çeşitliliği, görev kimliği, görevin önemi, özerkliği ve geri bildirim* olmak üzere beş farklı iş özelliğini içermektedir. İşin özelliğine göre çalışan ve iş yeri açısından bazı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. İşlerin kendi arasındaki etkisi gözden kaçırılmıştır oysa bir iş bir başka işin performansını etkileyebilir. Örneğin öğretmenin nöbet görevi onun sınıf içindeki öğretim işini etkileyebilir.

2.5. Öğretim Kalitesi

2.5.1. Kalite

Kalite, belirlenen ihtiyaçların tatmin edilme derecesine bağlı olarak ürün veya hizmeti etkileyen özelliklerin toplamı biçiminde tanımlanmaktadır. Kalite işlevsellik standartlara uygunluk ve memnuniyet yaratma boyutlarını içeren bir kavramdır (Yıldırım, 2012). Uluslararası standartlar örgütü (ISO) kalitenin iyileştirilmesine yönelik standartlar belirlemektedir. Hizmet ya da ürünün performansının geliştirebilmesi için kalite yönetim sistemini önermiştir. Kalite yönetim sistemine göre bir hizmet ya da ürünün sürekli iyileştirilmesi temel alınır. Sürekli iyileştirebilmek için müşteri beklentilerini karşılayan örgütün kendi içerisindeki süreçleri geliştiren bir yönetim işleyişi oluşturulmaya çalışılır (ISO, 2019). Böyle bir yönetimin temelini insan kaynağı oluşturur çağdaş yönetim yaklaşımları insanın yaratıcılığını odak alan ve belli ölçülerde yetki ve sorumluluk vererek özerkliğini genişleten ve üstlendiği sorumluluklar karşılığında hesap verebilen bir çalışan profili gerektirmektedir. Sürekli değişim, kurumların katılımcı, sorumluluk alan ve girişimleriyle örgütlere değer katan çalışan niteliklerini ön plana çıkarmıştır. İnsan unsuru örgütler için en önemli kaynaktır. Son yıllarda her ne kadar insanı merkeze alan, çalışan merkezli yönetim anlayışları kurumlarda ön plana çıkmış olsa da bu durumu tehdit eden yönetsel uygulamalarda bulunmaktadır (İsmetoğlu, 2017).

Okullar gerçek bir yaşam alanıdır. Yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer paydaşlar bu yaşam alanının temel öğeleridir. Kaliteli eğitim ve öğretim için tüm paydaşlar (öğretmen, öğrenci, okul, çevre vb.) kaliteyi geliştirme sürecine dâhil edilmelidir (Büyükşahin ve Şahin, 2017). Onların etkileşimleri okuldaki iş yaşam kalitesini biçimlendirir. İnsancıl yönetim yaklaşımları gereği okuldaki ortamın, bütün paydaşların iyiliğini, üretkenliğini ve yaratıcılığını destekleyici şekilde oluşturulması önemlidir. Eğitim öğretim süreçlerindeki amaçlara hizmet eden etkinliklerin yapılması da okuldaki iş yaşam performansına bağlıdır. Öğretmenlerin öğretim sürecini etkili şekilde gerçekleştirmeleri için sınıf içinde ve ya sınıf dışında iş yükünün düzenlenmesi de iş yaşam performansının bir alt alanını oluşturur. Öğretim performansını geliştirebilmek için öğretmenlerin iş yükünün düzenlenmesi gerekmektedir (Gomendia, 2017). Bu sorumluluk büyük ölçüde okul yönetiminin aittir. Öğretimde kalite için geleneksel yönetim anlayışı yerine liderliğin

işlevsel olduğu bir yönetim anlayışı uygulanmalıdır (Büyükşahin ve Şahin, 2017). Öğretmenlerin başarılı ve etkili olmaları, okulların ya da eğitimin hedeflerine ulaşmasında önemlidir. İş yaşam performansının yeterli olarak kabul edilemeyeceği okul ortamları, öğretmenlerin çalışma düzenlerini olumsuz etkileyebileceği gibi, iş doyumu, motivasyon, örgüte bağlılık gibi diğer bazı unsurları da etkilemesi mümkün olabilecektir (İsmetoğlu, 2017).

2.5.2. Öğretim Kalitesi

Kalite kavramı eğitim süreçlerine de uygulanabilmektedir. Eğitim hizmetinin ve bu sürecin sonunda elde edilen ürünlerin daha kaliteli olabilmesi için kalite kavramının hem sürece hem de ürüne uygulanması mümkündür. Rissom (1992) kaliteli eğitimi, iyi planlanmış, iyi organize edilmiş süreçler sonucu elde edilen iyi sonuç olarak tanımlamaktadır. Scheerens (1992)'e göre eğitim kalitesiyle ilgili sonuçlar, bu sonuca neden olan süreçle ve düzenlemelerle ilişkilendirilir. Girdi, süreç ve çevre unsurları eğitimsel sonucun ortak sorumluları olarak kabul edilir. Etkililik yaklaşımına göre eğitim kalitesi bir ürün olarak kaliteli eğitim sonucunu doğuran faktörlere odaklanır (Balcı, 2007). Bu faktörlerin başında öğretim performansı gelir. Yıldırım (2012)'a göre eğitim kalitesinin son yıllarda üzerinde en çok durulan yanı eğitim-öğretim süreçleridir. Öğretmen kalitesi, eğitim-öğretim sürecinin en önemli ögesi olarak kabul edilmektedir. Öğretmenin kullandığı yöntemler, öğrencilerin öğrenmesini etkilemektedir. Öğretmenler, aldıkları eğitim sayesinde öğrencilerin nasıl daha iyi öğrendiğine ilişkin anlayışlarını geliştirebilmektedirler. Öğretmenlere yönelik sürekli devam eden mesleki çalışmalar, öğrencilerin öğrenmesini olumlu yönde etkilemektedir. Öğretim performansı büyük ölçüde öğretimi tasarlayan ve yöneten öğretmenin niteliklerine atfedilir. Öğretim sürecini gerçekleştiren öğretmen aynı zamanda bu sürecin bir girdisidir. Sürece girerken öğretmenin özellikleri sürecin performansına da yansır. İstekli, çaba göstermeye hazır, enerjisi yerinde, yıpranmamış bir öğretmen öğretim sürecine girdiğinde öğretimin daha kaliteli gerçekleştirileceği beklenir. Fakat bu sürece girerken öğretmen enerjisi tükenmiş, yıpranmış ve isteksiz halde ise öğretim sürecinin ve bu sürecin sonunda ortaya çıkan bir ürün olarak öğretim performansı düşer. Öğretim sürecinin kendisi, oldukça fazla enerji tüketen ve yıpratıcı bir yapıya sahiptir. Öğretmen bu sürece girerken dinamik ve enerji yüklü olmalıdır. Onun bu hali aynı zamanda öğrencileri de etkileyebileceğinden öğretimin performansının etkilenmesi de

doğaldır. Öğretmenin öğretim sürecine dinamik ve dinlenmiş bir şekilde girebilmesi için gerekli yönetsel ve örgütsel düzenlemeler yapılmalıdır. İyi eğitimsel sonuçlar, kendisini ortaya çıkaran unsurlarla ilişkilendirildiğinden eğitim performansını geliştirme yönündeki girişimler bu unsurlara dönük düzenlemeleri içermektedir. Eğitim performansını geliştirebilmek, eğitimsel sonuçlar üzerinde etkili olan unsurları ve bu unsurların etki düzeylerini nesnel bir şekilde ortaya koymayı gerekli kılmaktadır (Yıldırım, 2012). Eğitim kalitesini belirleyen temel aşama süreçlerdir. Daha somut ifadeyle öğretim süreçleri ve sınıf içinde öğretimle ilgili yapılanlar bu sürecin sonunda elde edilen ürünleri önemli ölçüde etkilediğinden eğitim kalitesinin temel belirleyicisi sınıf içinde yapılan öğretimin kalitesidir. Sınıf içindeki öğretimin kalitesi hakkında değerlendirme yapabilmek oldukça güç bir iştir. Hala sınıf içinde olup bitenler tam olarak kontrol edilememektedir. Bu zorluğa karşı sınıf içindeki öğretimin performansı hakkında fikir verebilecek bilgiler elde edilebilmektedir. Sınıf içindeki öğretimin paydaşları olan öğretmen ve öğrenciler öğretimin kalitesi hakkında bilgi verebilirler. Öğrenciler öğretime maruz kaldığı için öğretim hakkında değerlendirme yapabilirler. Fakat öğretimin uzmanlık gerektiren boyutu öğrenciler tarafından fark edilmeyebilir. Öğretmenler öğretim konusunda hem uzman olmaları hem de geçerli değerlendirme yapabilecek konumda olmaları sebebiyle sınıftaki öğretim performansı hakkında bilgi verebilecek temel aktör olarak belirmektedir. Bu noktada öğretmen yanlılığı söz konusu olabilir. Bu yanlılığı telafi edebilecek bilgi edinme teknikleri kullanılabilir.

Öğretmenlerin temel sorumluluğu olan öğretim işi hızla değişen ve karmaşık bir doğaya sahiptir. İnsan odaklı olduğundan öğretim işinde insanın doğası gereği ortaya çıkabilecek önceden tahmin edilemeyen durumlarla karşılaşılabilir (Sheppard, 2008).

Bir öğretmenin temel sorumluluğu öğrencilerle öğretim yapmaktır. Öğretmenlerin yaptıkları öğretim işinde yalnızca öğrencilerin akademik gelişimi değil aynı zamanda onların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimleri de sağlanmaya çalışılır. Öğrenci gelişimi üzerinde etkisi açıkça kabul edilen öğretimin kaliteli olması farklı düzeylerde yansımaları olan güncel bir konudur. Kalite kavramı öznel bir kavram olmakla birlikte ölçülebilir yönü ile göstergeler kullanılarak nesnel hale dönüştürülebilmektedir. Bu kapsamda üç temel göstergedен bahsedilmektedir. Memnuniyet ürün ya da hizmetten yararlanan kullanıcının memnuniyet düzeyi ile ifade edilmektedir. İşlevsellik ise ürün veya hizmetin kullanıcının gerçek hayattaki ihtiyacını karşılaması ile ilgilidir. Kalitenin bir başka göstergesi ise

standartlara uygunluktur. Ürün veya hizmetin standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmesidir. Bu göstergeler öğretime uygulandığında öğretimin öğrenciler ve anne babalarda memnuniyet yaratması; öğrencilerin gerçek hayatta kullanabilecekleri bilgi ve becerileri edindirmesi ve öğretimin pedagojik standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Öğretimin performansı bu göstergeler aracılığıyla belirlenebilir, değerlendirilebilir ve geliştirilebilir. Öğretimin performansının geliştirilmesinde en önemli sorumluluk öğretmene düşmektedir.

2.5.3. Öğretim Kalitesini Etkileyen Etkenler

Öğretim, öğretmen ve öğrenci arasında gerçekleşen bir olay olarak ele alınırsa öğretimin temel öğelerini öğretmen ve öğrenci oluşturur. Bu öğelere öğretimin gerçekleştiği fiziki çevre eklenebilir. Bir mekânda öğretmen ve öğrencinin etkileşimi temel öğeleri oluştururken bu öğeleri doğrudan etkileyen okul yönetimi ve anne babalar öğretimin öğeleri arasına dâhil edilebilir. Öğretimin gerçekleştiği mekân ve ya çevre, teknolojiyi araç gereç ve donanımı içermektedir. Her bir fiziki çevre ögesi öğretim üzerinde etkilidir. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmenin yansıması olan eğitim teknolojileri öğretimi etkilemektedir (Magana, 2016). Eğitim öğretimde fiziki imkânsızlıklar öğretim performansını etkilemektedir. Öğretimin niteliği için maddi olanaklar da artırılmalıdır (Büyüksahin ve Şahin, 2017). Sınıftaki öğretimin en önemli aktörü olan öğrenciler bilişsel, duyuşsal, davranışsal, sosyal, kültürel, ekonomik farklılıklara sahiptir. Bu tür farklılıklar sınıftaki öğretimi etkiler (OECD, 2017; TEDMEM, 2018). Öğrencinin sınıf ortamına taşıdığı birçok durumun anne babalarla ve ev ortamıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla sınıftaki öğretimin bir ögesi de öğrencilerin anne babalarıdır Öğretmenlere göre eğitimde kaliteyi artırmada anne-babaların eğitimi önemli bir yere sahiptir (Büyüksahin ve Şahin, 2017; Yıldırım, 2012). Öğretimin asli unsuru ise öğretmendir. Öğretmenlerin iyi bir eğitim süreciyle yetiştirilmesi, mesleki donanımları ve kişisel nitelikleri onların gerçekleştirdikleri öğretimi ve öğrenci öğrenmesini etkilemektedir (Fidan, 2012). Öğretmen uzmanlık alanı olan öğretim işini sınıfta gerçekleştiren kişidir. Öğretimi planlayan, tasarlayan, örgütleyen, uygulayan, değerlendiren ve öğretimle ilgili başkalarına hesap verendir. Sınıftaki öğretimi etkileyen bir diğer unsur ise okul yönetimidir. Okul yönetiminin yönetim anlayışı, uygulamaları, liderlik edebilme potansiyeli sınıftaki öğretimin kalitesini etkilemektedir (Cemaloğlu ve Özdemir, 2019).

Öğretimin temel faktörleri olan ve yukarıda kısaca açıklanan ögeler arasında öğretmen ve okul yönetimi gerçek anlamda öğretimden sorumlu ve hesap vermek zorunda olan kurumsal görevlilerdir. Okuldaki ve sınıftaki öğretimi düzenleyerek öğrencilerin gelişimini gerçekleştirmeye çalışan öğretmenler ve okul yöneticileri öğretim performansını da biçimlendirirler.

Sınıf içindeki öğretimin performansını etkileyebilen birçok unsur bulunmakla birlikte en önemli faktör öğretmenin öğretim sırasındaki davranışları ve pedagojik becerisidir. Öğretmenin öğrencilerle etkileşimi ve onları yönlendirmesi (Webb vd. , 2008) , öğretmenin soru sorması örnek vermesi, öğrencilerin çalışmalarını kontrol etmesi, onlara dönüt vermesi (Hiebert ve Grouws, 2007) ve öğretmenin hazır bulunuşluğu (Hanushek,1996) öğretimin performansı üzerinde etkili faktörlerdir. Buna ek olarak mesleki deneyim öğretim performansı üzerinde etkili bir değişken olarak belirtilmektedir (Darling-Hammond, 2000). Öğretmenin öğretim sırasında kullandığı dil, öğrencinin katılımı, öğretim etkinlikleri ve konunun zorluk düzeyi öğretim performansı üzerinde etkili olmaktadır (Yılmaz, 2016).

Öğretimin performansını etkileyen en önemli unsur öğretmen nitelikleridir. Öğretmenin niteliklerinin uygulamada kendini gösterebilmesi yalnızca öğretmenin karar verdiği ve kontrol edebildiği bir etken değildir. Öğretmenin potansiyelini sergileyebileceği durumun bazı sınırlayıcıları bulunmaktadır. Bu sınırlayıcıların başında öğretmenin iş yükü gelmektedir. Aşırı iş yükü ya da dengeli olmayan iş yükü öğretmenin sınıftaki öğretim performansını etkileyebilmektedir. Öğretmenin iş yükü kendi içinde etkileşimli bir alandır. Bu alan içinde öğretmen çok sayıda işi yapmak durumundadır. Öğretim işi ise asli iş yükü olmakla birlikte öğretim dışındaki iş yükü onun öğretim performansını etkileme potansiyeline sahiptir. Öğretmenlerin öğretim dışı iş yükleri içinde nöbet tutma, toplantılara- törenlere katılma, evrak ve raporları düzenleme, e-okul işlemlerini yapma, kulüp faaliyetlerini düzenleme, öğrencilerin bireysel sorunları ile ilgilenme, velilerle görüşme ve gerektiğinde veli ziyaretleri yapma vb. sıralanabilir.

2.5.4. Öğretim Kalitesini Etkileyen Öğretim Dışı Mesleki İş Yükü

Türkçe sözlükte etkinin diğer anlamlarının yanında “bir etken veya bir sebebin sonucu anlamına geldiği belirtilmektedir (<http://www.tdk.gov.tr>). Etkileme sözcüğü Balcı

(2010)'ya göre okulda veya bir örgütte yöneticinin astlarını örgüt amaçlarını gerçekleştirmeleri için yönlendirmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bursalıoğlu (2005)'na göre ise etki, davranış bilimleri açısından yöneticilerin örgüt üyelerinin kararları üzerindeki belirleyici rolüdür. Psikolojide ise olumlu veya olumsuz yönde değişim gücü etki olarak tanımlanmaktadır (Yeşilyaprak, 2012). Bu çalışmada etki kavramı, öğretim performansını olumlu ya da olumsuz yönde değiştirebilen öğretim dışı mesleki iş yükü kaynaklı güç olarak tanımlanmıştır. Öğretim performansı bir bağımlı değişken olarak alınırsa onun üzerinde olumlu ve olumsuz etki yaratabilecek bağımsız değişkenlerden bahsetmek gerekir. Öğretim performansı yapılan öğretimin memnuniyet uyandırması, işlevsel olması ve kural ve normlara uygun şekilde gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Öğretim performansı öğretmenlerin algılarına göre tanımlandığında öğretmenlerin gerçekleştirdikleri öğretimden memnun olmaları öğretimin kazanımları edindirmeye hizmet etmesi ve belirli yasal çerçevede gerçekleştirilmesi anlamı taşımaktadır (Yıldırım, 2018). Öğretmenin öğretim performansına ilişkin algısı birçok faktör tarafından etkilenebilir. Bu faktörler arasında öğretmenin bireysel özellikleri (cinsiyet, yaş, deneyim...), öğretim anlayışı, alan ve pedagojik bilgi becerisi, öğrenci özellikleri, okulun ve dersliğin fiziki çevresi, okulun iklimi gibi birçok unsur sıralanabilir (Şişman, 2012b). Bu unsurlar arasında öğretmenin mesleki iş yükü de yer alır. Örneğin ağır bir ders programına sahip bir öğretmenin enerjisi bitmiş bir şekilde derse girdiğinde öğretim performansı ve buna bağlı öğretim performansı algısı düşük olabilir. Mesleki iş yükü öğretmenin öğretim performansını etkileyebilecek bir faktör olmasına karşın alan yazında ihmal edilmiş bir konu olarak belirmektedir. Öğretmenlerin mesleki iş yükleri üzerine sınırlı sayıda erişilen çalışmalarda mesleğe devam edip etmeme (Hughes, 2012), sinizm (Cartwright ve Holmes, 2006), tükenme (Cemaloğlu ve Şahin, 2010), planlama çalışmaları (Çetin, 2013), duygusal sermaye (Töremen ve Çankaya, 2008) konuları ele alınmıştır. Bu çalışmalarda öğretmenlerin mesleki iş yükünün negatif etkileri belirlenmiştir. Öğretmenlerin mesleki iş yükünü oluşturan işleri oldukça çeşitlidir. Bir işin iş yükü olarak karşılığı işin niteliğini ve yapılma süresini içerir (Lunenburg ve Orstein, 2013). İşin zorluk derecesi, taşıdığı risk, fiziksel ve duygusal enerji tüketimi işin niteliğini önemli ölçüde belirlemektedir. Örneğin bir öğretmenin 10 dakikalık nöbet görevinde üstlendiği iş yükü, öğrenci bilgisini girdiği rapor nedeniyle üstlendiği 10 dakikalık iş yükünden oldukça farklıdır. Benzer şekilde öğretmenin ders sırasında gerçekleştirdiği öğretim sebebiyle üstlendiği iş yükü bir toplantı sırasında üstlendiği iş yükünden oldukça farklıdır. Her bir

işin öğretmen üzerinde bıraktığı etki de birbirinden farklıdır. Öğretmenin mesleki iş yükünü oluşturan işlerin birbiri üzerindeki etkisi işin performansını etkiler. Örgütsel etkililik açısından okulun temel işi eğitim öğretim işleridir. Bu ana iş odak noktasını oluşturarak diğer işler destek niteliğinde yürütülür. Eğer okulun temel misyonu olan eğitim öğretim işini yerine getirmek diğer işlerin gölgesinde kalırsa ya da o işlerden dolayı gerçekleşme kalitesi düşerse okulun örgütsel varlık ve etkililik yönü olumsuz şekilde etkilenir. Örgütlenme sürecinin başlangıcını örgütün amaçları oluşturur. Bu amaçlar hedeflere hedefler ise işlere dönüştürülür. Her bir işin ortak amaca hizmet etmesi büyük önem taşır. Örgütsel yapı işlerin kendi arasındaki uyumluluğu bakımından güçlenir ya da zayıflar (Bursalıoğlu, 2005). Öğretmenin asıl işi olan öğretim işi diğer işleri tarafından etkilenir. Bu etkileşimin doğası hakkında bilgi sahibi olmak okulun örgütsel yapısının ne ölçüde sağlıklı ve kendi içinde uyumlu olduğu hakkında da bilgi sağlar. Bu bilginin edinilebileceği herhangi bir çalışmaya erişilememiştir. Araştırmalarda ulaşılan sonuçlar okulun öğretim performansı bağlamında örgütsel yapının sağlığına ilişkin uygulamalara katkı sağlayacaktır.

2.6. İlgili Araştırmalar

Öğretmenlerin mesleki iş yükleri ve öğretim performansı üzerine etkisi çerçevesinde YÖK Ulusal Tez Merkezi, Ulakbim sosyal bilimler veri tabanı, Google akademik, EBSCO veri tabanları taranmıştır. Tarama sırasında '*iş yükü, öğretim, kalite, öğretim performansı, mesleki iş yükü, öğretim dışı iş yükü*' anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Bu anahtar kelimeler '*çalışma başlığında*' aranmıştır. İlgili çalışmalar aranırken araştırmanın amacına uygun olarak '*Branşlara ve kademelere göre öğretmenlerin mesleki iş yükü değişiyor mu?*', '*Öğretmenlerin mesleki iş yükünü etkileyen başlıca etkenler nelerdir?*', '*Öğretmenlerin öğretim performansına ilişkin algıları nasıldır?*', '*Öğretmenlerin algıları branşa ve kademelere göre değişmekte midir?*', '*Öğretim performansına ilişkin öğretmen algısını neler etkilemektedir?*' gibi sorulara cevap bulunması hedeflenmiştir. Literatür taraması sonucunda adında '*öğretmen mesleki iş yükü*', '*öğretim dışı iş yükü*' geçen herhangi bir çalışmaya erişilememiştir. Erişilen diğer çalışmalarda ulaşılan sonuçlar izleyen paragraflarda özetlenmektedir.

Bolat (2011) tarafından yapılan çalışmada, iş yükünün, iş kontrolünün ve bu iki değişken arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada, Antalya Manavgat'ta faaliyet gösteren beş yıldızlı bir otelden 137 çalışana ait veriler anketle toplanmıştır. Çalışmanın sonunda otel çalışanlarının ortalaması Beşli Likert ölçeği üzerinden 3,56 (S=1,16) bulunmuştur. Buna göre otel çalışanlarının sıklıkla iş yükü yaşadıkları belirtilmiştir.

Aksoy (2012) tarafından gerçekleştirilen doktora tezi çalışmasında farklı bölgelerden toplam 1064 öğretmenin görüşüne dayalı olarak ilköğretim okullarında eğitim öğretim işlerinin gerçekleşme düzeyleri ortaya konulmuştur. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre gerçekleşme sıklığına göre rehberlik hizmetleri sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, gelişim ve değerlendirmenin izlenmesi ve raporlanması, mesleki gelişim faaliyetleri olarak sıralanmaktadır. Bu çalışmada eğitim öğretim işlerinin genel olarak gerçekleşme düzeyi Beşli Likert ölçeğinde ortalama 3.97 (S=.65) olarak bulunmuştur. Çalışmada eğitim öğretim işlerinin gerçekleşme düzeyinin öğretmenlerin kıdemine göre, aynı okulda görev yapma süresine göre, bölgelere göre anlamlı şekilde değiştiği görülmektedir.

İsmetoğlu (2017) tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tezi çalışmasında toplam 327 branş öğretmenin algısına göre okullardaki iş yaşam kalitesi düzeyi incelenmiştir. Bulgulara dayalı olarak öğretmenler iş yaşam kalitesinin yüksek ($\bar{X}$ =3.69, S=.53) düzeyde olduğu algısına sahiptirler.

Akdoğan (2016) tarafından gerçekleştirilen yüksek lisans tezi çalışmasında okul yöneticilerinin duygusal iş yükünü yönetme becerileri incelenmiştir. Nitel desenli çalışmada okul yöneticilerinin duygusal iş yüklerinin onların iş hayatını olumsuz şekilde etkileyecek düzeyde olmadığı; fakat aldıkları kararları etkilediği tespit edilmiştir.

Sheppard (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin öğretim dışı iş yüklerinin onların öğretim performansları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu çerçevede ilköğretim öğretmenlerinin haftada 30-60 dakikayı öğretim dışı sınıf etkinliklerine, 30-60 dakika anne babalarla iletişime, 30 dakikadan daha az okul çevresindeki kişilerle iletişime ayırmaktadırlar fakat bu öğretmenler haftada 120 dakikadan daha fazla öğrencilerin çalışmalarını değerlendirmek için zaman ayırmaktadır. Lise öğretmenleri anne babalarla iletişime 60 dakikadan daha fazla zaman ayırdıklarını belirtmişler. Kademelere göre öğretmenlerin öğretime ayırdıkları zaman açısından aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretimi planlamak için ilköğretimdeki öğretmenler 4.9 saat, ortaokuldaki

öğretmenler 5.5 saat ve lisedeki öğretmenler 4.79 saat haftalık ortalama süre ayırmaktadırlar. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu haftada 60 dakikadan daha fazla mesleki gelişim için zaman ayırdığını belirtmiş. Bu durum genç öğretmenlerde daha az iken deneyimli öğretmenlerde daha fazla gerçekleşmiştir.

Yılmaz (2016) tarafından yapılan nitel çalışmada Gaziantep ilindeki ortaokul düzeyinde iki matematik öğretmenin derslerindeki öğretim kalitesi ölçülmeye çalışılmıştır. Video kayıtların çözümlenmesiyle öğretmen-öğrenci-içerik ilişkisini temel alan kavramsal yaklaşımla öğretim kalitesi betimlenmiştir. Bu çalışmada kullanılan dilin, öğrenci katılımının, öğretim etkinliklerinin ve ele alınan konunun zorluk düzeyinin öğretim kalitesini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır fakat bu çalışma da öğretmenin pedagojik yönü ihmal edilmiş ve öğretim performansı kavramı hem kavramsal hem de uygulamadaki temsiliyetine çalışmada yer verilmemiştir.

Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yüklerinin onların öğretim performansını ne derece de etkilediğine ilişkin herhangi bir araştırmaya alan yazında erişilememiştir. Dolayısıyla bir araştırma boşluğu söz konusudur. Bu araştırma boşluğunun giderilmesi ve buna bağlı elde edilecek bulgular okulun öğretim performansı bağlamında örgütsel yapının sağlığına ilişkin uygulamalara katkı sağlayacaktır.

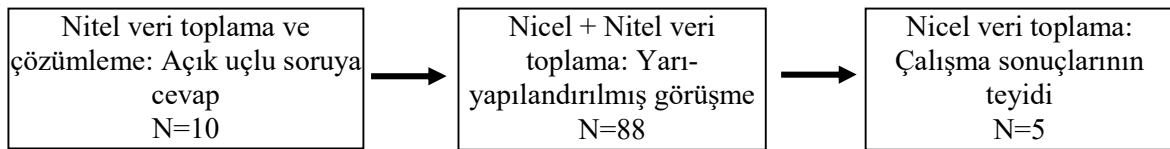
BÖLÜM III

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracının hazırlanması ve özellikleri, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili çalışmalar açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma tarama deseninde betimsel bir çalışmadır. Hem nicel hem nitel veriler toplanmış ve ilişkilendirilerek kullanılmıştır. Belirlenmiş bir konuda çok sayıda kişinin görüşlerinin betimlenmesini amaçlayan çalışmalar tarama desenli çalışma olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014). Bu çalışmada karma yöntemin '*keşfedici sıralı deseni*' kullanılmıştır (Creswell ve Plano Clark, 2015). Bu desene uygun model Şekil 1'de gösterilmektedir. Modelde öncelikle öğretmenlerin okulda yaptıkları mesleki işleri belirleyebilmek için 10 öğretmenden görüş alınmıştır.

Şekil 1. Araştırmanın modeli

İkinci aşamada, bir önceki aşamaya dayalı olarak geliştirilen form ile öğretmenlerin yaptıkları mesleki işlerin araştırma amacına göre farklı boyutları betimlenmeye

çalışılmıştır. Son aşamada ise elde edilen bulguların teyit edilmesine yönelik farklı özelliklere sahip beş öğretmenden görüş alınmıştır.

3.2. Çalışma Grupları

Bu çalışmada evren ve örneklem alınmamış, kolay ulaşılabilir yöntemle kasıtlı olarak çalışma grupları oluşturulmuştur. Kasıtlı örnekleme (purposive sampling) araştırmacıların önceden katılımcı özelliklerini belirlemesi ve bu özelliklere uyan kişilere ulaşması biçiminde tanımlanmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme (convenience sampling) yönteminde ise katılımcılara çalışmaya katılmak için uygun olup olmadıkları sorulur ve gönüllü olanlardan çalışma grubu oluşturulur (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Çalışma grupları 2018 yılı Mart-Haziran döneminde Aksaray ilindeki devlet okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerden oluşturulmuştur. Özel öğretim, özel eğitim ve yatılı okullarda görevli öğretmenler çalışma kapsamına alınmamıştır. Araştırmanın amacı açısından sonuçlara etki edebileceği düşünülen cinsiyet, mesleki kıdem, branş, kademe, okuldaki mesleki kıdemi ve okulun bulunduğu yerleşim yeri ile okulun yakın çevresinin sosyo-ekonomik düzeyi kontrol edilmeye (temsilcilere çalışma grubunda yer vermekle) çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında üç farklı gruba çalışılmıştır. İlk çalışma grubu okullarda öğretmenlerin mesleki iş yükü ile ilgili ön bilgi edinmek amacıyla 10 öğretmenden oluşmaktaydı. Bu öğretmenlerden beşi kadın öğretmendi; dördü köy yerleşim yerinde çalışırken iki öğretmen görevlerinin ilk yılında ve beşi 16 yıl ve üstü mesleki deneyime sahipti.

Yarı-yapılandırılmış görüşme yapılan grup ise kasıtlı örnekleme ile belirlenen toplam 88 öğretmenden oluşmaktaydı. Çalışma grubu oluşturulurken farklı kademeler, farklı yerleşim yerleri, farklı branşlar ve farklı mesleki deneyimler gibi çeşitli değişkenlerin kontrol edilmesine dikkat edilmiştir. Çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle 2018 yılı Mart-Haziran döneminde Aksaray İl'indeki devlet okullarında görev yapan öğretmenlerden oluşmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin demografik bilgileri Tablo 1'de gösterilmektedir. Tablo 1'e göre katılımcı öğretmenlerin cinsiyet temsiliyetinin dengeli dağıldığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların % 54.5'i (f=48) kadın, % 45.5'i (f=40) erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 1

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Demografik Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	48	54.5
	Erkek	40	45.5
	Toplam	88	100
Branş	Sınıf	16	18.2
	Matematik ve Fen	27	30.7
	Dil ve Sosyal	31	35.2
	Diğer	14	15.9
	Toplam	88	100
Toplam Kıdem	1-5 yıl	22	25.0
	6-10 yıl	14	15.9
	11-15 yıl	17	19.3
	16 yıl ve üstü	35	39.7
	Toplam	88	100
Okul Kademesi	İlkokul	17	19.3
	Ortaokul	43	48.9
	Lise	28	31.8
	Toplam	88	100
Okuldaki Görev Süresi	İlk yıl	18	20.5
	2-3 yıl yıl	30	34.1
	4-5	18	20.5
	6 yıl ve üstü	22	24.9
	Toplam	88	100
Okul Büyüklüğü	15'ten az	7	8.0
	15-29	25	28.4
	30-44	38	43.2
	45 ve üstü	18	20.5
	Toplam	88	100
Okuldaki öğrencilerin Sosyo -ekonomik düzeyi	Alt düzey	27	30.7
	Orta düzey	59	67.0
	Üst düzey	2	2.3
	Toplam	88	100

Katılımcıların cinsiyete göre dengeli dağılımı bulguların genellenebilirliğini desteklemektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık % 40'ını 16 yıl ve üstü kıdem grubundaki öğretmenler oluşturmaktadır. Deneyimi az olanların (ilk beş yılını çalışanlar) oranı ise % 25'tir. Katılımcı öğretmenlerin farklı mesleki deneyimleri temsil ettiği söylenebilir. Mesleki deneyimi fazla olanların oransal büyüklüğü araştırmanın odaklandığı konu açısından olumlu değerlendirilebilir. Katılımcıların okul kademelerine göre dağılımı incelendiğinde yaklaşık yarısının (% 48) ortaokulda görev yaptığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık % 32'si ise liselerde çalışan öğretmenler

oluşturmaktadır. İlkokulda görev yapanlar ise yaklaşık %19'dur. Öğretmenlerin aynı eğitim kurumunda görev yapma süreleri incelendiğinde katılımcıların yaklaşık dörtte birinin en az 6 yıl ve daha fazla süredir aynı okulda çalıştıkları; yaklaşık % 20'sinin 4-5 yıldır aynı kurumda görev yaptıkları ve % 20'sinin ise ilk yılını çalıştığı görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin çalıştıkları kurumu, meslektaşlarını ve çevresini çok iyi tanıdıklarına işaret edebilir. Özellikle mesleki iş yükü açısından belirli bir standardın oluştuğuna işaret edebilir. Katılımcıların branş dağılımları incelendiğinde sırasıyla % 18.2 sınıf öğretmenliği, % 30.7 matematik-fen grubu, % 35.2 dil-sosyal grubu, % 15.9 diğer grup şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların çalıştıkları okulların büyüklüğü incelendiğinde sırasıyla %8 öğretmen sayısı 15'ten az olan, % 28.4 öğretmen sayısı 15 ile 29 arası, % 43.2 öğretmen sayısı 30-44 arası % 20.5 öğretmen sayısı 45 ve üstü olan okullardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların dersine girdikleri sınıftaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri incelendiğinde yarısından fazlasının (% 67) orta sosyo-ekonomik düzey olduğu görülmektedir. % 30.7 si alt sosyo-ekonomik düzeydir. % 2.3'ü ise üst sosyo-ekonomik düzeydir.

Araştırmadaki üçüncü çalışma grubu beş öğretmenden oluşmuştur. Çalışmanın ulaştığı sonuçlar açıklanarak geçerliği kontrol edilmiştir. Bu çalışma grubundaki öğretmenlerden üçü kadın öğretmen, ikisi köy yerleşim yerinde görev yaparken diğerleri şehir merkezindeki okullarda çalışmaktaydı. Bir öğretmen mesleğinin ilk yılını, biri ise dokuzuncu yılını çalışmakta iken üçü en az 16 yıl ve üstü mesleki deneyime sahipti.

Okulda hâkim olan sosyo-ekonomik düzey öğretmenlerin algılarına göre belirlenmiştir. Bu kapsamda alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyde öğrenci oranları tespit edilmiştir. Ortak bir sosyo-ekonomik düzey değişkeni üretebilmek için indeks oluşturulmuştur. Bu indekste alt sosyo-ekonomik düzey, 1 ile orta sosyo-ekonomik düzey 2 ile; üst sosyo-ekonomik düzey ise 3 ile çarpılarak ortak bir puan elde edilmiştir. Uygulanan formül şu şekildedir:

$SED \text{ İndeksi} = ((SED_{alt} * 1) + (SED_{orta} * 2) + (SED_{üst} * 3)) / 10$. Elde edilen indeks puanları yorumlanırken 11.000-15.667 arası alt sosyo ekonomik ağırlıklı öğrenci grubu; 15.668-20.335 arası orta sosyo ekonomik ağırlıklı öğrenci grubu ve 20.336-25.003 arası üst sosyo ekonomik ağırlıklı öğrenci grubu olarak dikkate alınmıştır (Ranj = 14).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının geliştirilmesinde araştırmanın amacı çerçevesinde alan yazın taraması ile elde edilen bilgiler (Astuti ve Navi, 2018; Ingvarson vd., 2005; Veltman ve Gaillard, 1998) ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. İş yükü (workload) ölçülmesinde temel olarak belirli bir iş kolu, belirli bir süre ve işin yapılma sıklığı dikkate alınmaktadır. Örneğin Astuti ve Navi (2018) önerdikleri iş yükü anketinde yıllık zaman diliminde bir ofiste rutin olmayan işler için iş yükünü hesaplamışlardır.

Bu çalışmada kullanılan veri toplama araçlarından ilki açık uçlu soruya katılımcıların yazılı görüş bildirmesine yöneliktir. İkincisi yarı-yapılandırılmış görüşme formudur. Formda hem dereceli maddeler hem de yazılı görüş almaya yönelik maddeler yer almıştır. Üçüncü form araştırma sonuçlarının teyidine yönelik yapılandırılmış bir formu içermektedir. Veri toplama araçları araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup ölçme ve değerlendirme dersleri vermiş olan doktora derecesine sahip üç öğretim üyesinden görüş alınarak geçerlikleri sağlanmıştır.

İlk veri toplama aracı yapılandırılmamış bir görüşme formudur. Bu form iki açık uçlu soruyu (*Okulda mesleğinizle ilgili hangi işleri yapmaktasınız? Bu işler sınıfta gerçekleştirdiğiniz öğretimin performansını nasıl etkiliyor?*) içermiştir. Bu veri toplama aracından elde edilen verilerin analizine dayalı olarak yarı-yapılandırılmış görüşme formu düzenlenmiştir.

Çalışmanın ikinci veri toplama aracı, öğretmenlerin bir ders yılında mesleki işleri yapma sıklığı, bu işleri yapmak için harcadığı süre, bu işlerin sınıftaki öğretimi hangi yönde ve ne derecede etkilediğini saptamayı amaçlamıştır. Form Ek 1’de gösterilmektedir. Bu form öğretmenlerin demografik bilgilerini talep eden bir bölüm ile öğretim dışı mesleki işler ve bunların etkilerine odaklı bir bölümden oluşturulmuştur. Söz konusu yarı-yapılandırılmış görüşme formu, öğretmenlerin yaptıkları işlerin sıklığını ve her bir işin sınıftaki öğretimin performansına etki düzeyini iki farklı boyutta saptamayı amaçlamaktadır. Yapılan bir iş sınıftaki öğretimi olumlu ya da olumsuz etkileyebileceği gibi etki derecesi de farklı olabilir. Bu nedenle yarı-yapılandırılmış görüşme formunda sıklık, etkinin yönü ve etkinin derecesi olmak üzere üç boyutta bilgi edinilmesi hedeflenmiştir. Bir işin yapılma sıklığı Hiç (sıfır:0), yılda birkaç veya yılda ortalama iki defa (1), dönemde birkaç veya yılda

ortalama dört defa (2), ayda birkaç veya yılda ortalama 16 defa (3), haftada birkaç veya yılda ortalama 64 defa (4) ve her gün veya 180 defa (5) şeklinde kategorilerle belirlenmeye çalışılmıştır. Bir işin yapılma süresi ise 0-30 dakika arası veya ortalama 15 dakika (1), yarım saat-bir saat arası veya ortalama 45 dakika (2), bir saat-bir buçuk saat arası veya ortalama 75 dakika (3), bir buçuk-üç saat arası veya ortalama 135 dakika (4) ve üç saatten fazla veya en az 180 dakika şeklinde kodlanmıştır. Öğretim dışı mesleki işlerin öğretim performansına etkisine ilişkin algı ise olumlu (1) ve olumsuz (-1) şeklinde sınıflanmıştır. Bu kapsamda etkinin derecesi ise Hiç (0), az (1), orta (2), çok (3) ve tam (4) şeklinde kodlanmıştır.

Üçüncü aşamada ise çalışma sonunda elde edilen sonuçların sıralandığı bir form az sayıda öğretmen grubunun görüşüne sunulmuştur. Formda beşli Likert türü maddeler (1: Kesinlikle katılmıyorum-5: Kesinlikle katılıyorum) yer almıştır. Bu formda da öğretmenlerin demografik bilgilerini talep eden sorulara yer verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Süreci

Katılımcı özellikleri açısından çeşitliliği sağlayabilmek için farklı kademe, farklı branş ve farklı mesleki deneyimlere sahip öğretmenlere erişilmiştir. Öğretmenlerle okul dışı ortamlarda yüz yüze görüşülmüştür. Öncelikle araştırmadan bahsedilerek gönüllü katılım sağlanmaya çalışılmıştır. Gönüllü olanlara Ek'te belirtilen görüşme formları uygulanarak yazılı görüşleri alınmıştır. İlk görüşme formu yaklaşık 20 dakika; ikincisi ortalama 35 dakika sürmüştür. Üçüncü formun tamamlanması ise yaklaşık 10 dakika sürmüştür. 2018 Mart-Haziran döneminde görüşmeler tamamlanmıştır.

3.5. Veri Analizi

Veri analizi hem nicel hem de nitel istatistiksel teknikler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerin ardından eldeki formlar sıra numarası verilerek kodlanmıştır. Ön görüşme için Ö1, Ö2, Ö3...Ö10 kodları verilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme için Y1, Y2, Y3...Y88 kodları verilmiştir. Son görüşme için ise S1-S5 arasında kodlar verilmiştir.

İlk formda öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplar yinelenme sıklığına göre Excel çalışma sayfasına kaydedilmiştir. Yinelenen işler için çetele şeklinde işaretleme (x) yapılmıştır. Ayrıca mesleki işlerin sınıftaki öğretimi nasıl etkilediğine ilişkin cevapları üçlü bir dereceleme işareti ettiğinden az-orta-çok şeklinde sınıflandırılmıştır.

Yarı-yapılandırılmış görüşme formlarının analizi nicel veri analizi tekniklerinden tanımlayıcı istatistikler kullanılarak yapılmıştır. Nicel teknikler arasında frekans, yüzde dağılımı, aritmetik ortalama, standart sapma ve formül ile endeks oluşturularak yapılmıştır. Araştırmada toplanan nicel verilerin analizi SPSS 22.0 istatistik paket programında yapılmıştır. Nicel verilerin analizinde kayıp veriler aynı şekilde analize aktarılmıştır. Çünkü bu araştırmada öğretmenler kendi durumlarına uygun olmayan seçenekleri boş bırakmışlardır. Boş bırakılmış seçenekler araştırma açısından oldukça önemlidir çünkü ilgili iş türünün o öğretmen ya da öğretmenler tarafından yapılmadığı şeklinde yorumlandığından okuldaki mesleki işlerin gerçekleşme durumu hakkında da bilgi edinilmiş olmaktadır. Nicel verilerde eğer bir iş türü yapılmıyor olarak işaretlenmiş ise buna bağlı olarak işin sıklığı, yönü ve etki derecesi de boş bırakılmış olmaktadır. ‘Hiç’ seçeneği sıklık olarak ‘0: sıfır’ karşılığında kullanılmıştır. Dolayısıyla sıklık düzeyi hiç olarak işaretlenen bir mesleki işin, iş yükünün sıfır (yok) olduğu kabul edilmiştir. Bir mesleki iş için bir ders yılındaki iş yükü puanı hesaplanırken aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$MİY=f \times t$$

Formülde MİY, mesleki iş yükünü; f: işin yapılma sıklığını, t: işin her yapılışında bu iş için ayrılan süreyi ifade etmektedir. Bir öğretmenin bir ders yılı için ortalama mesleki iş yükü aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır:

$$TMİY=ÖMİY+ÖDMİY$$

Formülde TMİY, toplam mesleki iş yükünü; ÖMİY, öğretim mesleki iş yükünü ve ÖDMİY ise öğretim dışı mesleki iş yükünü ifade etmektedir. Ayrıca belirli bir işin mesleki iş yükünün öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansına etkisi de aşağıdaki formül ile hesaplanmıştır:

$$ÖDMİYED=ÖDMİY \times EY \times ED$$

Formülde ÖDMİYED, öğretim dışı mesleki iş yükünün etki derecesini; ÖDMİY, mesleki iş yükünü, EY, etki yönünü ve ED, etki derecesini ifade etmektedir. Bu kapsamda negatif

yönde etkileyenler (NÖDMİYED) ile pozitif yönde etkileyenler (PÖDMİYED) olmak üzere iki farklı puan elde edilmektedir.

Araştırmanın kendi içinde güvenilirliğini sağlama yolu olarak ‘yön ve etki derecesine ilişkin görüş bildirenlerin sayısı sıklık bildirenlerin sayısından fazla olamaz’ koşulunun kontrolü kullanılmıştır.

Nitel verilerin analizinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde farklı olan bilgiler ayrı maddeler şeklinde ifade edilirken yinelemeler frekansları saptanarak belirtilmiştir. Bu analize bağlı olarak nicel verilere eklemeler gerçekleştirilmiştir.

Karma yöntem araştırmalarında nicel ve nitel verilerin birleştirilmesi önemli bir aşamadır. Creswell ve Plano Clark (2015) üç farklı birleştirme yöntemi önermektedirler: *i) İç içe birleştirme, ii) Kuramsal birleştirme, iii) Program-hedef birleştirmesidir.* Bu araştırmada kuramsal birleştirme yöntemi benimsenmiştir. Çünkü araştırmanın temel amaçlarından biri okulların örgütsel etkililiği ve örgütsel yapısını incelemektir. Kuramsal olarak bir okulun ana işlevi eğitim öğretim hizmeti sunmasıdır. Bu araştırmada katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlerin yaptıkları işlerin onların öğretim performansını ne ölçüde etkilediği belirlenmek suretiyle okulların etkililiği ve yapısı hakkında değerlendirme yapılmaktadır. Elde edilen nicel ve nitel veriler bu kuramsal çerçeve içinde birleştirilmiştir. Sürekli verilerin yorumlanması bulgular kısmında ilgili bulgu dikkate alınarak verilmiştir.

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerliği uzman görüşleri ve katılımcı teyidi ile sağlanmaya çalışılmıştır. Ölçüt geçerliği, araştırma konusu üzerinde başka çalışmaların sınırlı sayıda olması nedeniyle kontrol edilememiştir. Ayrıca katılımcıların görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmesi çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini desteklemektedir. İç güvenirlik ise araştırmada kullanılan üç farklı veri toplama aşamalarında elde edilen veriler arasındaki tutarlılık dikkate alınarak sağlanmaya çalışılmıştır. Güvenirliği destekleyen bir başka yön araştırmada veri toplama süreç ve aşamalarına ilişkin detaylı bilgi verilmesidir. İzlenen süreç ve model şekil 1’de gösterilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yüklerinin onların öğretim performansına etkisini ortaya koymaya yönelik elde edilen bulgular alt problemlere göre verilmektedir. Alt problemlerin sıralanışı aynı zamanda veri toplama aşamalarının sıralanışına uygun olduğundan bulgular, veri toplama aşamalarının sırasına uygun biçimde verilmektedir. Buna göre önce ‘*okullarda öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri*’nin neler olduğunu belirleyebilmek amacıyla gerçekleştirilen ön görüşme bulguları sunulmaktadır. Ardından yarı-yapılandırılmış görüşme bulguları verilmektedir. Bu kapsamda (i) *öğretime ayrılan haftalık süre*, (ii) *öğretim dışı mesleki işlerin yapılma sıklığı*, (iii) *öğretim dışı mesleki işler için her yapıldığında ayrılan süre* ve (iv) *öğretim dışı mesleki işlerin iş yükü* verilmektedir. Daha sonra (v) *öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretimin performansına etkisine* (etki yönü ve etki derecesi) ilişkin bulgular sunulmaktadır. Bulguların son kısmında ise çalışma sonuçlarının teyidinde ilişkin öğretmenlerle yapılan görüşmeye ait bulgular verilmektedir.

4.1. Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri nelerdir?

Bu alt problemde iki aşamada veriler toplanmış ve incelenmiştir. Öncelikle görüşme yapılmış ve elde edilenler içerik analiziyle betimlenmiştir. İçerik analiziyle elde edilenler temel alınarak yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her iki veri toplama aşamasının sonucunda bulunanlar aşağıda sunulmaktadır.

İlk aşamada 10 öğretmenle görüşülmüştür. Öğretmenlere ‘*Öğretim dışında okulda mesleğinizle ilgili hangi işleri yapmaktasınız? Bu işler sınıfta gerçekleştirdiğiniz öğretimin performansını nasıl etkiliyor?*’ soruları sorulmuştur. Öğretmenlerin cevapları içerik analiziyle incelenerek bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 2’ de verilmektedir. Mesleki işler vurgulanma sıklığı azalana doğru düzenlenmiştir.

Öğretmenlerin haftalık öğretim dışı mesleki işleri onlara sorulduğunda görüşleri sekiz ana iş üzerinde yoğunlaşmaktadır. Vurgulanma sıklığı ve öğretime etkisi açısından *nöbet tutma, e-okula öğrenci bilgi girişi, törenlere katılma ve belirli günler haftalarda kutlama* kapsamında yapılanlar ilk başta yer almaktadır. Görüşme sırasında bazı işlerin öğretime pozitif etkisinin olabileceği fark edilmiştir. Örneğin anne-babalarla görüşmelerin öğretime pozitif etkisinin olduğu açıklanmıştır. Bu kapsamda Ö6 “*Velilerle yaptığım toplantılara katılanların çocuklarının derste daha motive olduklarını gözlemliyorum*” açıklamasını yapmıştır.

Tablo 2.

Ön Görüşme ile Belirlenen Öğretim Dışı Mesleki İşler ve Bu İşlerin Sıklığı ile Sınıftaki Öğretime Etkisi

Mesleki iş yükü türü	Vurgulanma Sıklığı	Sınıftaki öğretime etkisi
1.Okullarda nöbet tutmak	10	Çok
2.E-Okula öğrenci bilgi girişi	10	Az
3.Törenlere katılma	10	Orta
4.Belirli günler ve haftalarda kutlama	9	Orta
5.Sosyal kulüp etkinlikleri hazırlama	8	Orta
6.Yazılı hazırlama ve okuma	8	Orta
7.Veliler ile görüşme ve veli toplantısı	7	Orta
8.Sosyal kültürel faaliyetler yapma	6	Az
9.Okulların tamiratı	4	Az
10.Hafta sonu sınav görevleri	3	Az
11.Proje yapma görevi	3	Az
12.Hizmetiçi eğitim kursları	3	Az
13.Sınıf nöbet listesi	2	Az
14.Oturma planı vb. hazırlama	2	Az
15.Rehberlik yürütme kurulu üyeliği işleri	2	Az
16.İhale ve kabul komisyonları görevi	2	Az
17.Okul geliştirme yönetim ekibi işleri	1	Az
18.Anket doldurma	1	Az
19.Boş geçen derslere girme	1	Az
20.Stratejik plan hazırlık ve uygulama işleri	1	Az
21.Toplam kalite yönetimi komisyon işleri	1	Az

Ö3 ise “*Bayrak törenleri çok vakit almıyor ama diğer törenler zorunlu katılım olduğunda ve uzun sürdüğünde hoşumuza gitmiyor.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Kulüp çalışmalarına ilişkin Ö7 şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Öğretmenliğimin altıncı yılındayım ve bu üçüncü okulum. Daha önceki okullarımda kulüp etkinlikleri yapmamıştım ama şimdiki okulumda müdür bu etkinliklerin yapılmasını istiyor. Her ay bir defa ders bitiminden sonra bir ders saati kulüp toplantısı yapıyoruz. Fakat bu durumun öğrenci ve öğretmenler açısından hiçbir yararını göremiyorum.”

Kulüp etkinlikleriyle ilgili Ö5 ise “*Kulüp etkinliğinin olduğu gün sabahtan itibaren bir isteksizlik oluşuyor. Bir ders saati daha fazla okulda kalmak stres yaratıyor*” biçiminde görüş belirtmiştir. Ö8, E-Okula öğrenci bilgi girişinin ilkokullarda daha çok zamanı almasına karşın ortaokul ve liselerde yalnızca sınıf rehber öğretmenleri için zamanı aldığını belirtmiştir. Ö2 ise e-okula öğrenci bilgi girişinin öğrenciyi tanıma ve ders sırasında buna uygun tedbirler alma açısından yararlı olduğunu açıklamıştır. Belirli günler ve haftaların kutlanması ile ilgili Ö4 şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*Kutlamalarla ilgili program hazırlamak bizim için vakit alıcı bir iş fakat öğrenciler yapılan etkinliklerden hoşlanabiliyor ve görev alanlarda bir sorumluluk alıp yerine getirmekten dolayı kendilerini başarılı görebiliyorlar.*” Öğretmenlerin en sıklıkla dile getirdikleri konu nöbet tutmaktır. Bu kapsamda görüşülen bütün öğretmenler nöbet tutmanın olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir. Bu doğrultuda Ö9 şu açıklamayı yapmıştır: “*Nöbetçi olduğum gün dinlenmek için vakit bulamıyorum. Kişisel ihtiyaçlarımı bile zor karşılıyorum. Üstelik bir öğrencinin başına bir şey gelecek diye daha çok tedirginlik yaşıyorum. Bu durumda ister istemez sınıftaki öğretime olumsuz bir şekilde yansıyor.*” Ö3 ise nöbet ile ilgili şu görüşleri vurgulamıştır: “*Nöbetçi iken her olayda öğrenciler nöbetçi öğretmene yönlendiriliyor. O gün sanki bütün okulun yönetimi üzerinize kalıyor. Bütün gün ayakta olmak yetmiyormuş gibi bir de herkesin derdini dinliyorsunuz. Kimin dışarda kaldığı, kimin sınıfa girmediği hep sizden soruluyor. O gün okula gelmeyen öğretmenin bile takibi yapıyoruz.*” Ö5 ise nöbetçi olduğu gün dersinin olmamasına karşın gelmeyen öğretmenin dersine girdiğini belirtmiştir. Ö7, nöbet sıklığının haftada bir defa yerine ikiye çıktığında daha da yıpratıcı olduğunu belirtmiştir. Ö1, yatılı okullarda nöbet görevinin büyük sıkıntı olduğunu dile getirmiştir:

Yatılı okullar için akşam yatılı orada kalacak şekilde mesela Cumartesi sabah saat 08.00'de nöbeti devraldığında ertesi gün sabah 08.00'de nöbeti devretmek zorundayım. Dolayısıyla bu durum düzenimizi bozuyor üstelik hafta ortasına denk geldiğinde ve hemen derse devam etmek durumunda olduğunuzda birçok şeyi olumsuz etkiliyor.

Öğretmenler bazı işlerde ortak görüş bildirmekle birlikte bazı işlerde ayrılmaktadırlar. Bu durum dikkate alınarak analizlerde ilgili iş yükü yalnızca görüş bildirenlerin dağılımları esas alınarak betimlenmiştir. Ön görüşme sırasında öğretmenler, ağırlıklı olarak resmi ve yasal karşılığı olan işleri sıralamışlardır. Oysa öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenme, onlara yönlendirme yapma gibi durumlar da öğretmenin iş yükünün bir parçasıdır. Fakat araştırma yöntemine sadık kalınarak öğretmenlerin belirtmiş olduğu işler temel alınarak sonuçlara ulaşılması benimsenmiştir.

4.2 Öğretmenlerin haftalık öğretim iş yükü ortalama ne kadardır?

Öğretmenlerin haftalık öğretim iş yükü sorusuna karşılık katılımcıların % 53.4'ü (f=47) 26-30 saat arasında ders yükü olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık dörtte biri (f=23) 21-25 saat arasında öğretim yaptıklarını söylemişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 15'i (f=13) 20 saatten daha az öğretim yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yalnızca % 5.7'si (f=5) 31 saat ve üzerinde haftalık öğretim iş yükü olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 60'ı 26 saat ve üstünde ders yüküne sahip iken geri kalan % 40'ı 25 saat ve altında ders yüküne sahiptir.

Tablo 3.

Öğretmenlerin Öğretim İş Yükü

Öğretim iş yükü	Cevap vermeyen	Frekans ve Yüzde	15 saatten az	15-20 saat	21-25 saat	26-30 saat	31 saat ve fazlası	Toplam	$\bar{X}$	S
	0	f	4	9	23	47	5	88		
	0	%	4.5	10.2	26.1	53.4	5.7	100	3.45	.92

Öğretmenlerin öğretim iş yükü ortalaması $\bar{X}=3.45$ olup 26-30 ders saati aralığına denk gelmektedir. Haftalık 26-30 ders saat üzerinden ortalama günde 5-6 ders yüküne karşılık

gelmektedir. Başka bir söyleyişle öğretmenlerin ortalama günlük ortalama iş yükü 5.5 ders saatidir. 180 iş günü üzerinden bir ders yılı için bir öğretmenin ortalama öğretim mesleki iş yükü (ÖMİY) 660 saattir (Tablo 6). Öğretmenlerin öğretime ayırdıkları mesleki iş yükü ile öğretim dışı mesleki iş yükü toplamı bulunarak kabaca bir öğretmenin bir ders yılındaki toplam mesleki iş yükü (TMİY) bulunabilir. Buna ek olarak bir öğretmen için öğretim mesleki iş yükü ile öğretim dışı mesleki iş yükü oranlanabilir. Böylece, öğretim dışı mesleki iş yükünün daha anlamlı hale getirilmesi desteklenmiş olabilir.

Tablo 4

Öğretmenlerin Bir Ders Yılında Ortalama Öğretim Mesleki İş Yükü Toplamı

Ders yılı iş günü	Ortalama gün ders saati	Bir ders yılında ortalama ders saati	Bir ders saati için ortalama süre (Dakika)	Öğretim mesleki iş yükü (Dakika)	Ortalama öğretim mesleki iş yükü (Saat)
180	5,5	990	40	39600	60 660

4.3 Öğretmenlerin öğretim dışı işleri yapma sıklığı, bu işler için ayırdıkları süre ve öğretim dışı işlerin oluşturduğu iş yükü

Bu alt problem kapsamında ayrı başlıklar altında öğretim dışı mesleki işlerin sıklığı, her biri için ayrılan süre ve bu işlerin iş yükü karşılığına ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

4.3.1 Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri yapma sıklığı

Tablo 5 öğretmenlerin görüşlerine göre onların öğretim dışı mesleki işleri ve bu işlerin yapılma sıklığını göstermektedir. Okullarda nöbet tutma işi ile ilgili soruya görüşmecilerin yaklaşık yarısı (% 47) haftada birkaç defa; yaklaşık dörtte biri ise (% 24) ayda birkaç kere yaptıkları şeklinde cevap vermişlerdir.

E-okula devamsızlık girişi ise nöbet tutmak kadar sıklıkla yapılmamaktadır. Katılımcıların %36'sı bu işi hiç yapmamaktadırlar. Bunun temel sebeplerinden biri bu işin okul yöneticileri tarafından ya da varsa memurları tarafından yapılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Görüşülen öğretmenlerden Ayşe öğretmen *“mesleğe başladığım ilk yıllarda bilmediğim için yöneticiler kendi yapmaları gereken işi bize yaptırmışlar”* şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu e-okula devamsızlık girişi işini kendileri yapmaktadır.

Tablo 5.

Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğretim Dışı Mesleki İşlerin Yapılma Sıklığı

Mesleki iş yükü	Cevap vermeyen	Frekans ve Yüzde	Hiç	Yılda birkaç (1-3) kez ortalama yılda 2 defa	Dönemde birkaç kez, yılda ortalama 4 defa	Ayda birkaç kez, yılda ortalama 16 defa	Haftada birkaç kez, yılda ortalama 32 defa	Her gün veya 180 defa	Toplam	$\bar{X}$	S
1.Okullarda nöbet tutmak	0	f	5	9	12	21	41	0	88	3.95	1.24
	0	%	5.7	10.2	13.6	23.9	46.6	0	100		
2.E-Okula devamsızlık girişi	2	f	32	3	9	18	9	15	88	3.16	1.93
	2.3	%	36.4	3.4	10.2	20.5	10.2	17.0	100		
3.E-Okula öğrenci bilgi girişi	19	f	22	18	17	10	1	1	88	2.31	1.19
	21.6	%	25.0	20.5	19.3	11.4	1.1	1.1	100		
4.Veli toplantısı	6	f	13	31	36	1	1	0	88	2.34	.80
	6.8	%	14.8	35.2	40.9	1.1	1.1	0	100		
5.Veli ziyareti yapılması	3	f	28	25	20	10	2	0	88	2.21	1.10
	3.4	%	31.8	28.4	22.7	11.4	2.3	0	100		
6.Hizmetiçi eğitim kursları	17	f	11	45	10	4	1	0	88	2.14	.79
	19.3	%	12.5	51.1	11.4	4.5	1.1	0	100		
7.Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb. hazırlama	8	f	12	34	20	12	2	0	88	2.47	1.00
	9.1	%	13.6	38.6	22.7	13.6	2.3	0	100		
8.Hafta sonu sınav görevleri	5	f	20	21	30	9	3	0	88	2.44	1.08
	5.7	%	22.7	23.9	34.1	10.2	3.4	0	100		
9.Törenlere katılma	6	f	13	20	26	9	14	0	88	2.89	1.29
	6.8	%	14.8	22.7	29.5	10.2	15.9	0	100		
10.Belirli günler ve haftalarda kutlama	6	f	4	20	37	16	5	0	88	2.97	.94
	6.8	%	4.5	22.7	42.0	18.2	5.7	0	100		
11.Sosyal kulüp etkinlikleri hazırlama	3	f	24	18	31	8	4	0	88	2.41	1.14
	3.4	%	27.3	20.5	35.2	9.1	4.5	0	100		
12.Okulların tamirâtı	10	f	36	22	17	3	0	0	88	1.83	.90
	11.4	%	40.9	25.0	19.3	3.4	0	0	100		
13.Proje yapma görevi	18	f	33	23	13	1	0	0	88	1.74	.81
	20.5	%	37.5	26.1	14.8	1.1	0	0	100		
14.Rehberlik yürütme kurulu üyeliği işleri	15	f	21	25	19	5	3	0	88	2.23	1.07
	17.0	%	23.9	28.4	21.6	5.7	3.4	0	100		
15.Stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları	13	f	33	28	17	1	1	0	88	1.79	.86
	14.8	%	37.5	31.8	13.6	1.1	1.1	0	100		
16.Toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği ve çalışmaları	18	f	34	21	12	3	0	0	88	1.77	.88
	20.5	%	38.6	23.9	13.6	3.4	0	0	100		
17.Sosyal kültürel faaliyetler	20	f	9	22	25	10	2	0	88	2.62	.99
	22.7	%	10.2	25.0	28.4	11.4	2.3	0	100		
18. Okul Meclisi işleri	10	f	29	27	15	4	3	0	88	2.03	1.06
	11.4	%	33.0	30.7	17.0	4.5	3.4	0	100		
19.Süt, üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri	16	f	43	12	5	3	8	1	88	1.94	1.44
	18.2	%	48.9	13.6	5.7	3.4	9.1	1.1	100		
20. İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler	26	f	44	11	6	1	0	0	88	1.41	.74
	29.5	%	50.0	12.5	6.8	1.1	0	0	100		
21. Okul geliştirme yönetim ekibi işleri	20	f	37	21	6	3	1	0	88	1.67	.092
	22.7	%	42.0	23.9	6.8	3.4	1.1	0	100		

Katılımcıların yaklaşık beşte üçü (% 58) en az ayda birkaç kere olmak üzere e-okula devamsızlık girişi yaptıklarını belirtmişlerdir. E-okula bilgi girişi işi ile ilgili soruya katılımcıların % 25'i bu işi hiç yapmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 65'i bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Veli toplantısı işi ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 90'ı bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Veli ziyareti ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 82'si bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Hizmet içi eğitimlere katılma işi ile ilgili soruya görüşmecilerin yarısından fazlası (% 52) yılda birkaç defa yaptıkları şeklinde cevap vermişlerdir. Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb. hazırlama işi ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 75'i bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir.

Hafta sonu sınav görevleri ile ilgili işe katılımcıların % 80'i bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Törenlere katılma işi ile ilgili soruya katılımcılar bu işi en fazla haftada birkaç gün de olsa yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 30'u bu işi dönemde birkaç kez yaptıklarını belirtmişlerdir. Belirli günler ve haftalarda kutlama işi ile ilgili soruya katılımcıların % 42 si bu işi dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 69'u bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını, katılımcıların % 18'i ise bu işi ayda birkaç kez yaptıklarını belirtmişlerdir. Sosyal kulüp etkinlikleri hazırlama işi ile ilgili soruya katılımcıların % 83'ü bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine göre sosyal kulüp etkinlikleri işi belirli gün ve haftaları kutlama işinden daha çok yapılmaktadır. Okulların tamirâtı işi ile ilgili soruya katılımcıların % 40'ı bu işi hiç yapmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 45'i bu işi yılda birkaç defa ve dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Proje yapma işi ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 78'i bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Rehberlik yürütme kurulu üyeliği işleri ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 73'ü bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları işi ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 83'ü bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği ve çalışmaları işi ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 76'sı bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Sosyal kültürel faaliyetler işi ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 63'ü bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını

belirtmişlerdir. Okul Meclisi işleri ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 33'ü bu işi hiç yapmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 80'i bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Süt, üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri işi ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık yarısı (% 48.9) bu işi hiç yapmadıklarını belirtmişlerdir. İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler işi ile ilgili soruya katılımcıların yarısı bu işi yapmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 12.5'i yılda birkaç defa yaptıklarını, % 6.8'i ise ayda birkaç defa ihale ve kabul komisyonlarında görev yaptıklarını belirtmişlerdir. Okul geliştirme yönetim ekibi işleri ile ilgili soruya katılımcıların yaklaşık % 72'si bu işi en fazla dönemde birkaç defa yaptıklarını belirtmişlerdir. Tablo 5'te belirtilen işlerin dışında bir öğretmen yazılı hazırlama ve okuma yaptığını, bir öğretmen de boş geçen derslere girdiğini belirtmiştir. Bu işler tabloda yer almamıştır.

Tablo 5'te yer alan standart sapma değerleri görüşülen öğretmenlerin ilgili maddelerde ne kadar uyuştuklarını göstermektedir. Öğretmenlerin görüş farklılığı en fazla e-okula devamsızlık girişi, süt üzüm alma ve dağıtma işleri, sosyal kulüp hazırlama işleri, törenlere katılma, nöbet tutma işleridir. Öğretmenlerin üzerinde en çok uyuştukları işler ihale ve kabul komisyonlarında görevlendirme, veli toplantıları, hizmet içi eğitim kursları, proje yapma görevleri ve stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları işleridir. Bu işlerin yılda birkaç defa yapıldığı bildirilmiştir.

Mesleki işlerin yapılma sıklığını dikkate alarak hesaplanan ortalama ve standart sapma değerlerine göre işler sınıflandırılarak Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'ya göre işlerin büyük bir kısmı ikinci kategoride toplanmaktadır. Bu kategori yılda birkaç defa (ortalama iki defa) sıklığına denk gelmektedir. Bu işlerden bazıları veli ziyareti, sınıf nöbet listesi oturma planı vb. hazırlama, törenlere katılma, belirli günler ve haftalarda kutlamalar, sosyal kulüp etkinlik, okulların tamirata işleridir. Bu işler arasında yapılma sıklığı açısından törenlere katılma işi dikkati çekmektedir. Katılımcılar tören olarak bayram (23 Nisan, 29 Ekim vb.) törenlerini dikkate almışlardır. Her hafta okulun açılış ve kapanışında yapılan Bayrak törenleri bu kapsamda dikkate alınmamıştır. Tabloya göre en sık yapılan iş ayda birkaç defa olmak üzere nöbet tutma işidir.

Tablo 6.

Öğretim dışı mesleki işlerin yapılma sıklığına göre sınıflandırılması

Kod	Aralık	Kategori	İçerik
0	1.000-1.833	Neredeyse Hiç	Sosyal kültürel faaliyetler, okul meclisi işleri, süt üzüm teslim alma dağıtma işleri, ihale ve kabul komisyonları görevlendirmeleri, okul geliştirme yönetim ekibi işleri
1	1.834-2.666	Yılda birkaç defa (1-3) ya da ortalama 2 defa	Veli ziyareti, hizmet içi eğitim kursları, sınıf nöbet listesi oturma planı vb. hazırlama, hafta sonu sınav görevleri, törenlere katılma, belirli günler ve haftalarda kutlamalar, sosyal kulüp etkinlik, okulların tamirati, proje görevi, rehberlik yürütme kurulu üyeliği işleri, stratejik plan hazırlık ve uygulanmasını izleme çalışmaları, toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği çalışmaları
2	2.667-3.499	Dönemde birkaç defa (1-3) veya yılda 4 defa	E-okula devamsızlık girişi, E-okula öğrenci bilgi girişi, veli toplantısı
3	3.500-4.333	Ayda birkaç defa (1-3) ya da yılda 16 defa	Nöbet tutmak
4	4.334-5.166	Haftada birkaç defa(1-3) ya da yılda 32 kez	
5	5.167-6.000	Her gün veya 180 defa	

4.3.2 Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işler için ayırdıkları süre

Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri ve bu işlerin yapılma sıklığına ilişkin bulgular yukarıda verilmiştir. Söz konusu işler için ne kadar süre ayırıldığı ise Tablo 7’de verilmektedir. Tabloda yer alan işler için öğretmenlerin ortalama ayırdıkları süre $\bar{x}=2.20$ ($S=1.13$) olup yarım saat ile 1 saat arasında süre ayırıldığı anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle öğretmenler öğretim dışı mesleki işlerin her biri için her defasında ortalama 45 dakika süre ayırdıklarını belirtmektedirler.

Tablo 7’ye göre en çok süre ayrılan işler nöbet tutma ($\bar{x}=3.81$, $S=1.41$), hafta sonu sınav görevleri ($\bar{x}=3.00$, $S=1.38$), hizmet içi eğitim kursları ($\bar{x}=2.81$, $S=1.36$) ve törenlere katılma ($\bar{x}=2.79$, $S=1.29$)’dır. En az süre ayrılan işler ise süt ve üzüm teslim alma ve dağıtma komisyonu ($\bar{x}=1.29$, $S=0.77$), okul geliştirme yönetim ekibi işleri ($\bar{x}=1.56$, $S=.92$), toplam kalite yönetimi komisyon işleri ($\bar{x}=1.56$, $S=.92$) ve e-okula devamsızlık girişi ($\bar{x}=1.56$, $S=1.22$) işleridir.

Tablo 7.

Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğretim Dışı Mesleki İşler İçin Ayrılan Süre

Mesleki iş yükü	Cevap vermeyen	Frekans ve Yüzde	0-30 dakika arası ortalama 15 dakika	Yarım saat-bir saat arası ortalama 45 dakika	1 saat- 1.5 saat arası ortalama 75 dakika	1.5 saat -3 saat arası ortalama 135 dakika	3 saatten fazla veya en az 180 dakika	Toplam	$\bar{X}$	S
	5	f	1	2	3	4	5			
1.Okullarda nöbet tutmak	5.7	%	10.2	11.4	18.2	13.6	40.9	83	3.81	1.41
2.E-Okula devamsızlık girişi	18	f	51	8	3	3	5	70	1.56	1.22
	20.5	%	58.0	9.1	3.4	3.4	5.6	79.5		
3.E-Okula öğrenci bilgi girişi	12	f	21	21	16	11	7	76	2.31	1.18
	13.6	%	23.9	23.9	18.2	12.5	8.0	86.4		
4.Veli toplantısı	6	f	6	29	30	13	4	82	2.71	.94
	6.8	%	6.8	33.0	34.1	14.8	4.5	93.2		
5.Veli ziyareti yapılması	13	f	37	18	10	5	5	75	1.94	1.22
	14.8	%	42.0	20.5	11.4	5.7	5.7	85.2		
6.Hizmetiçi eğitim kursları	7	f	11	27	12	9	22	81	2.81	1.36
	8.0	%	12.5	30.7	13.6	10.2	25.0	92.0		
7.Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb. hazırlama	9	f	28	35	12	2	2	79	1.89	.83
	10.2	%	31.8	39.8	13.6	2.3	2.3	89.8		
8.Hafta sonu sınav görevleri	10	f	13	17	10	20	18	78	3.00	1.38
	11.4	%	14.8	19.3	11.4	22.7	20.5	88.6		
9.Törenlere katılma	2	f	14	25	20	15	12	86	2.79	1.29
	2.3	%	15.9	28.4	22.7	17.0	13.6	97.7		
10.Belirli günler ve haftalarda kutlama	2	f	10	35	26	14	1	86	2.24	.89
	2.3	%	11.7	39.8	29.5	15.9	1.1	97.7		
11.Sosyal kulüp etkinlikleri hazırlama	11	f	22	25	16	13	1	77	2.29	1.09
	12.5	%	25.0	28.4	18.2	14.8	1.1	87.5		
12.Okulların tamirâtı	20	f	41	12	9	1	5	68	1.81	1.23
	22.7	%	46.6	13.6	10.2	1.1	5.7	77.3		
13.Proje yapma görevi	16	f	27	20	13	4	8	72	2.12	1.23
	18.2	%	30.7	22.7	14.8	4.5	9.1	81.8		
14.Rehberlik yürütme kurulu üyeliği işleri	17	f	25	25	11	7	3	71	2.08	1.11
	19.3	%	28.4	28.4	12.5	8.0	3.4	80.7		
15.Stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları	18	f	40	14	8	4	4	70	1.81	1.18
	20.5	%	45.5	15.9	9.1	4.5	4.5	79.5		
16.Toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği ve çalışmaları	20	f	42	15	7	3	1	68	1.56	.92
	22.7	%	47.7	17.0	8.0	3.4	1.3	77.3		
17.Sosyal kültürel faaliyetler	8	f	11	24	20	14	11	80	2.79	1.25
	9.1	%	12.5	27.3	22.7	15.9	12.5	90.9		
18. Okul Meclisi işleri	18	f	31	26	5	6	2	70	1.79	1.12
	20.5	%	35.2	29.5	5.7	6.8	2.3	79.5		
19.Süt, üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri	24	f	53	5	4	1	1	64	1.29	.77
	27.3	%	60.2	5.7	4.5	1.1	1.1	72.7		
20. İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler	23	f	39	13	4	5	4	65	1.68	1.13
	26.1	%	44.3	14.8	4.5	5.7	4.5	73.9		
21. Okul geliştirme yönetim ekibi işleri	20	f	43	12	9	4	---	68	1.56	.92
	22.7	%	48.3	13.6	10.2	4.5	---	77.3		

Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri arasında veli toplantıları ($\bar{x}=2.71$, $S=.94$) için ortalama 75 dakika süre ayırdıkları, belirli günler ve haftalar ($\bar{x}=2.24$, $S=.89$) için ortalama 45 dakika zaman ayırdıkları söylenebilir. Öğretmenlerden bazıları ise Tablo 7’de yer alan işlerden bazılarını hiç yapmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 27.3’ü ($f=24$) süt üzüm teslim alma dağıtma işlerini hiç yapmadıklarını, katılımcıların % 26.1’i de ihale ve kabul komisyonların da hiç yer almadıklarını bildirmektedirler.

4.3.3 Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işlerinin oluşturduğu iş yükü

Öğretim dışı mesleki iş yükü (ÖDMİY) işin yapılma sıklığı (f) ile bu iş için ayrılan sürenin (t) çarpımı sonucu bulunmuş olup bir ders yılı için dakika olarak ayrılan zamanı ifade etmektedir. Tablo 8, öğretmenlerin bir ders yılı içinde öğretim dışı mesleki işler karşılığında üstlendiği iş yüküne ait tanımlayıcı istatistikleri göstermektedir. Tabloya göre bir öğretmenin bir ders yılı içinde öğretim dışı mesleki iş yükü ortalama 1793 dakika olup yaklaşık 30 saate karşılık gelmektedir. Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri arasında en fazla iş yükü oluşturan ilk beş mesleki iş şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Nöbet tutmak ($\bar{x}=335.28$, $S=220.16$)
2. Hafta sonu sınav görevleri ($\bar{x}=146.76$, $S=149.51$)
3. Törenlere katılma ($\bar{x}=136.36$, $S=150.54$)
4. Belirli günler ve haftalarda kutlamalar ($\bar{x}=126.65$, $S=103.99$)
5. Sosyal kültürel faaliyetler ($\bar{x}=114.72$, $S=130.97$)

Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükü arasında en düşük paya sahip olanlar ise sırasıyla ‘stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları ($\bar{x}=35.11$, $S=55.52$)’, ‘süt-üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri ($\bar{x}=32.73$, $S=96.61$)’, ‘toplam kalite yönetimi (TKY) komiyon üyeliği, çalışmaları ($\bar{x}=30.85$, $S=52.13$)’, ‘okul geliştirme yönetim ekibi (OGYE) işleri ($\bar{x}=26.93$, $S=49.94$)’ ve ‘ihale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler ($\bar{x}=20.28$, $S=57.31$)’dir.

Bir ders yılı içinde öğretmenlerin öğretim mesleki iş yükü ortalama 660 saat olarak hesaplanmıştı. Öğretim dışı mesleki iş yükü ise ortalama 30 saat olarak bulunmuştu. Bu durumda bir öğretmenin bir ders yılındaki ortalama mesleki iş yükü genel olarak 690 saat olarak hesaplanmıştır. Öğretim dışı mesleki iş yükünün, öğretim kaynaklı mesleki iş

yüküne oranı % 5'tir. Bu oran günlük ortalama öğretim süresi içinde 12 dakikaya karşılık gelmektedir.

Tablo 8.

Öğretmenlerin Öğretim Dışı Mesleki İş Yüküne İlişkin Betimleyici İstatistikler

Kod	İçerik	Min	Mak.	$\bar{X}$	S
ödm1y1	Okullarda nöbet tutmak	0.00	720.00	335.28	220.16
ödm1y2	E-okula devamsızlık girişi	0.00	675.00	98.01	151.00
ödm1y3	E okula öğrenci bilgi girişi	0.00	900.00	83.01	134.87
ödm1y4	Veli toplantısı	0.00	360.00	95.80	79.13
ödm1y5	Veli ziyareti yapılması	0.00	540.00	67.84	100.17
ödm1y6	Hizmetiçi eğitim kursları	0.00	540.00	93.41	93.60
ödm1y7	Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb.hazırlama	0.00	540.00	65.11	81.78
ödm1y8	Hafta sonu sınav görevleri	0.00	720.00	146.76	149.51
ödm1y9	Törenlere katılma	0.00	720.00	136.36	150.54
ödm1y10	Belirli günler ve haftalarda kutlamalar	0.00	405.00	126.65	103.99
ödm1y11	Sosyal klüp etkinlikleri hazırlama(klüp defteri doldurma, grup toplantısı yapma vb.)	0.00	540.00	83.69	100.71
ödm1y12	Okulların tamirati	0.00	180.00	36.14	53.66
ödm1y13	Proje yapma görevi	0.00	540.00	54.20	99.54
ödm1y14	Rehberlik Yürütme Kurulu üyeliği işleri	0.00	360.00	61.36	86.44
ödm1y15	Stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları	0.00	270.00	35.11	55.52
ödm1y16	Toplam Kalite Yönetimi (TKY) komiyon üyeliği, çalışmaları	0.00	270.00	30.85	52.13
ödm1y17	Sosyal-kültürel faaliyetler	0.00	540.00	114.72	130.97
ödm1y18	Okul meclisi işleri	0.00	540.00	48.58	86.27
ödm1y19	Süt-Üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri	0.00	720.00	32.73	96.61
ödm1y20	İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler	0.00	360.00	20.28	57.31
ödm1y21	Okul Geliştirme Yönetim Ekibi (OGYE) işleri	0.00	225.00	26.93	49.94
Tödm1y	Toplam öğretim dışı mesleki iş yükü	105.00	4770.00	1792.84	1065.82

4.4 Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim kalitesine etki yönüne ilişkin algıları nasıldır?

Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün onların sınıfta yaptıkları öğretimin performansına ne yönde etki ettiğine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 9'da verilmektedir. Tabloya göre olumlu yönde ve olumsuz yönde etkilediğini bildirenlerin yanı sıra bazı maddelerde katılımcılar görüş bildirmemişlerdir. Görüş bildirenler dikkate alındığında

öğretim performansı üzerinde en olumsuz etkiye sahip olan mesleki iş ‘nöbet tutma’ olarak saptanmıştır. Katılımcıların % 85.2’si nöbet tutmanın olumsuz etki yaptığını belirtmişlerdir.

Tablo 9.

Öğretim Dışı Mesleki İş Yükünün Öğretim Kalitesine Etki Yönüne İlişkin Algı

Mesleki iş yükü	Frekans ve Yüzde	Cevap vermeyen 0	Olumlu 1	Olumsuz -1	Toplam
1.Okullarda nöbet tutmak	f %	5 5.7	8 9.1	75 85.2	88 100
2.E-Okula devamsızlık girişi	f %	34 38.6	40 45.5	14 15.9	88 100
3.E-Okula öğrenci bilgi girişi	f %	41 46.6	39 44.3	8 9.1	88 100
4.Veli toplantısı	f %	19 21.6	64 72.7	5 5.7	88 100
5.Veli ziyareti yapılması	f %	31 35.2	56 63.6	1 1.1	88 100
6.Hizmetiçi eğitim kursları	f %	28 31.8	50 56.8	10 11.4	88 100
7.Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb. hazırlama	f %	20 22.7	47 53.4	21 23.9	88 100
8.Hafta sonu sınav görevleri	f %	25 28.4	48 54.5	15 17.0	88 100
9.Törenlere katılma	f %	19 21.6	26 29.5	43 48.9	88 100
10.Belirli günler ve haftalarda kutlama	f %	10 11.4	33 37.5	45 51.1	88 100
11.Sosyal kulüp etkinlikleri hazırlama	f %	27 30.7	20 22.7	41 46.6	88 100
12.Okulların tamirati	f %	46 52.3	34 38.6	8 9.1	88 100
13.Proje yapma görevi	f %	51 58.0	31 35.2	6 6.8	88 100
14.Rehberlik yürütme kurulu üyeliği işleri	f %	36 40.9	43 48.9	9 10.2	88 100
15.Stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları	f %	46 52.3	36 40.9	6 6.8	88 100
16.Toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği ve çalışmaları	f %	52 59.1	25 28.4	11 12.5	88 100
17.Sosyal kültürel faaliyetler	f %	29 33.0	51 58.0	8 9.1	88 100
18. Okul Meclisi işleri	f %	39 44.3	37 42.0	12 13.5	88 100
19.Süt, üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri	f %	59 67.0	21 23.9	8 9.1	88 100
20. İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler	f %	70 79.5	11 12.5	7 8.0	88 100
21. Okul geliştirme yönetim ekibi işleri	f %	57 64.8	22 25.0	9 10.2	88 100

Katılımcıların % 45.5'i e-okula devamsızlık girişinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (% 46.6) e-okula öğrenci bilgi girişi sorusuna cevap vermemiştir. Öğrenci bilgi girişi sorusuna katılımcıların % 44.3'ü olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 72.7'si veli toplantısının olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 63.6'sı veli ziyareti yapılmasının olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 56.8'i hizmet içi eğitim kurslarının olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 53.4'ü sınıf nöbet listesi, oturma planı vb. hazırlama işinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 54.5 i hafta sonu sınav görevlerinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (% 48.9) törenlere katılmanın olumsuz etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 51.1'i belirli günler ve haftalarda kutlamaların olumsuz etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 46.6'sı sosyal kulüp etkinlikleri hazırlamanın olumsuz etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 52.3'ü okulların tamirâtı ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların % 38.6 'sı okulların tamirâtının olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. . Katılımcıların % 58'i proje yapma ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların % 35.2'si proje yapma görevinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 48.9'u rehberlik yürütme kurulu üyeliği işlerinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 40.9'u stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmalarının olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 59.1'i toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği ve çalışmaları görevi ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların % 28.4'ü toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği ve çalışmaları görevinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların %58'i sosyal kültürel faaliyetlerin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 42'si okul meclisi işlerinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 67'si süt, üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların % 23.9'u süt, üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işlerinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 79.5'i ihale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların % 12.5'i de ihale ve kabul komisyonlarında görevlendirmelerin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir. Katılımcıların % 64.8'i okul geliştirme yönetim ekibi işleri ile ilgili soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların % 25'i de okul geliştirme yönetim ekibi işlerinin olumlu etki yaptığını belirtmişlerdir.

4.5 Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim kalitesine etki derecesine ilişkin algıları nasıldır?

Öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim performansına etki derecesine ilişkin katılımcıların algıları Tablo 10'da verilmektedir. 'Öğretim Dışı Mesleki İş Yükünün Öğretim Performansına Etki Derecesi-ÖDMİYED' aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır. Formülde ÖDMİY, öğretim dışı mesleki iş yükünü; EY, etki yönü puanını (+1 veya -1) ve ED etki derecesi puanını (0: Hiç, 1: Az, 2:Orta, 3: Çok, 4: Tam) temsil etmektedir. ÖDMİY genel ortalaması 30 saat (1793 dakika); etki yönünün genel olarak pozitif yönde olduğu ve etki derecesinin 'az' ($\bar{x}=1.23$, $S=1.24$) olduğu saptanmıştır. Formül kullanılarak ($\text{ÖDMİYED}=\text{ÖDMİY} \times \text{EY} \times \text{ED}$) hesaplanan puanlar Tablo 10'da verilmektedir.

Tablo 10.

Öğretim Dışı Mesleki İş Yükünün Öğretim Kalitesine Etki Derecesine İlişkin Betimleyici İstatistikler

Kod	İçerik	Min	Mak.	$\bar{x}$	S
ödmıyed1	Okullarda nöbet tutmak	-2880.0	2160.0	-495.2	788.0
ödmıyed 2	E-okula devamsızlık girişi	-540.0	1350.0	113.0	300.1
ödmıyed3	E okula öğrenci bilgi girişi	-300.0	3600.0	155.1	474.5
ödmıyed4	Veli toplantısı	-300.0	1440.0	201.8	287.7
ödmıyed5	Veli ziyareti yapılması	0.0	1080.0	151.5	266.6
ödmıyed6	Hizmetiçi eğitim kursları	-1080.0	720.0	119.0	304.8
ödmıyed7	Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb.hazırlama	-540.0	540.0	28.1	133.5
ödmıyed8	Hafta sonu sınav görevleri	-810.0	2160.0	118.6	369.0
ödmıyed9	Törenlere katılma	-1215.0	1080.0	-34.3	341.4
ödmıyed10	Belirli günler ve haftalarda kutlamalar	-1200.0	1215.0	5.5	309.9
ödmıyed11	Sosyal kulüp etkinlikleri hazırlama toplantısı yapma vb.)	-1080.0	675.0	-34.9	222.3
ödmıyed12	Okulların tamirâtı	-450.0	540.0	29.3	130.8
ödmıyed13	Proje yapma görevi	-405.0	1620.0	84.7	285.2
ödmıyed14	Rehberlik Yürütme Kurulu üyeliği işleri	-540.0	1080.0	66.0	210.3
ödmıyed15	Stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları	-540.0	540.0	37.8	148.9
ödmıyed16	Toplam Kalite Yönetimi (TKY) komiyon çalışmaları	-405.0	1080.0	25.7	147.0
ödmıyed17	Sosyal-kültürel faaliyetler	-900.0	1620.0	207.4	423.5
ödmıyed18	Okul meclisi işleri	-1620.0	810.0	9.9	222.1
ödmıyed19	Süt-Üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri	-900.0	720.0	-4.4	155.5
ödmıyed20	İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler	-810.0	405.0	-10.1	133.0
ödmıyed21	Okul Geliştirme Yönetim Ekibi (OGYE) işleri	-900.0	405.0	16.0	127.5
Pödmıyed	Pozitif etki yaratan öğretim dışı mesleki iş yükü	-2310.0	9945.0	1369.6	1945.4
Nödmıyed	Negatif etki yaratan öğretim dışı mesleki iş yükü	-3120.0	2970.0	-578.9	1021.0
Tödmıyed	Öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim performansı	-4335.0	10785.0	790.7	2345.7

Okullarda nöbet tutma, törenlere katılma, sosyal kulüp etkinlikleri hazırlama, süt üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği çalışmaları, ihale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler öğretim performansını olumsuz yönde etkilemektedir. Tabloya göre bu işlerden öğretim performansını en çok olumsuz etkileyen nöbet tutma işidir. Okullarda nöbet tutmanın öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=-495.2$) tam düzeyindedir. Törenlere katılmanın öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=-34.3$) orta düzeyindedir. Sosyal kulüp etkinlikleri hazırlamanın öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=-34.9$) orta düzeyindedir. Süt üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği çalışmalarının öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=-4.4$) az düzeyindedir. İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmelerin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=-10.1$) az düzeyindedir.

E-okula devamsızlık girişi, öğrenci bilgi girişi, veli toplantısı, veli ziyareti, hizmet içi eğitim kursları, sınıf nöbet listesi, oturma planı vb. hazırlama, hafta sonu sınav görevleri, belirli günler ve haftalarda kutlamalar, okulların tamirâtı, proje yapma görevi, rehberlik yürütme kurulu üyeliği işleri, stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları, toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği ve çalışmaları, sosyal kültürel faaliyetler, okul meclisi işleri, okul geliştirme yönetim ekibi işleri öğretim performansını olumlu yönde etkilemektedir. Bu işlerden öğretim performansını olumlu yönde en fazla etkileyen sosyal kültürel faaliyetlerdir. E okula devamsızlık girişinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=113.0$) çok düzeyindedir. E okula öğrenci bilgi girişinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=155.1$) çok düzeyindedir. Veli toplantısının öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=201.8$) tam düzeyindedir. Veli ziyaretinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=151.5$) çok düzeyindedir. Hizmetiçi eğitim kurslarının öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=119.0$) çok düzeyindedir. Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb. hazırlamanın öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=28.1$) az düzeydedir. Hafta sonu sınav görevlerinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=118.6$) çok düzeyindedir. Belirli günler ve haftalarda kutlamaların öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=5.5$) az düzeyindedir. Okulların tamirâtının öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=29.3$) az düzeyindedir. Proje yapma görevinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{X}=84.7$) orta düzeyindedir. Rehberlik yürütme kurulu üyeliği işlerinin öğretim performansına etki

derecesi ($\bar{x}=66.0$) orta düzeyindedir. Stratejik plan hazırlık ve uygulama izleme çalışmalarının öğretim performansına etki derecesi ($\bar{x}=37.8$) az düzeyindedir. Toplam kalite yönetimi komisyon üyeliği çalışmalarının girişinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{x}=25.7$) az düzeyindedir. Sosyal kültürel faaliyetlerin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{x}=207.4$) tam düzeyindedir. Okul meclisi işlerinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{x}=9.9$) az düzeyindedir. Süt, üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işlerinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{x}=-4.4$) az düzeyindedir. Okul geliştirme ve yönetim ekibi işlerinin öğretim performansına etki derecesi ($\bar{x}=16.0$) az düzeyindedir.

5.1 Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretim kalitesine etkisine ilişkin sonuçlar hakkında görüşler?

Bu çalışmada elde edilen bulgular araştırmada yer almayan 10 öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Bulguların uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 11’de verilmektedir. Çalışmada ulaşılan bulgulara ilişkin öğretmen görüşlerine göre, bir öğretmenin haftalık ders yükünün çoğunlukla ortalama 26-30 saat olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler sınıftaki öğretim dışında birden çok mesleki iş yapmaktadırlar. Bu işlerden en sıklıkla yapılanı nöbet tutmak ve e- okula öğrenci bilgi girişi yapmaktır. Öğretim dışı yapılan işlerden nadiren yapılan işler veli ziyaretleri, sınıf nöbet listesi hazırlama, sosyal kulüp etkinlikleri yapma gibi mesleki işlerdir. Öğretmenler öğretim dışı yaptıkları mesleki işlere sınıftaki öğretim dışında vakit ayırmaktadırlar. Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işlerinden iş yükü en fazla olan nöbet tutmak, törenlere katılmak, belirli günler ve haftalarda kutlamalardır. Bu iş yükü sınıftaki öğretimin performansını etkilemektedir. Nöbet tutmak sınıftaki öğretimin performansını en fazla olumsuz etkileyen işlerdir. Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri arasında iş yükü az olanlar, stratejik plan hazırlığı, süt üzüm teslim alma komisyonu işleri, toplam kalite yönetimi işleri, ihale kabul komisyonu işleridir. Öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansını en olumlu etkileyen iş veli toplantısı, veli ziyaretleri ve hizmet içi eğitimlerdir. Hafta sonu sınav görevleri zorunlu olarak verilmediğinde öğretim performansını olumlu etkilemektedir.

Tablo 11.

Çalışmada ulaşılan bulgulara ilişkin öğretmen görüşleri

Bulgu No	İçerik	Size belirtilen bulgu mevcut gerçekliğe uygun mudur? Bu bulguyla ilgili görüşünüz nedir?
Bulgu 1	Bir öğretmen ortalama haftada 26-30 arasında sınıfta girerek öğretim yapmaktadır. Buna göre bir öğretmenin bir ders yılında ortalama 660 saat ders yükü olduğu hesaplanmıştır.	Görüşülen öğretmenler bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır.
Bulgu 2	Öğretmenlerin öğretim dışında en sıklıkla yaptığı mesleki iş nöbet tutmak, e-okula öğrenci bilgi girişi yapmaktır.	Görüşülen öğretmenler bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır.
Bulgu 3	Öğretmenlerin öğretim dışında nadiren yaptıkları mesleki işler velileri ziyaret etme, sınıf nöbet listesi hazırlama, sosyal kulüp etkinlikleri yapma gibi mesleki işlerdir.	Görüşülen öğretmenlerin çoğu bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır. Fakat bu bulgu öğretim kademelerine göre değişebildiği görülmüştür.
Bulgu 4	Bir öğretmen, bir ders yılında ortalama 30 saatini öğretim dışındaki mesleki işleri yapmak için harcamaktadır. Buna göre öğretim dışı mesleki işler derse girip öğretim yapmanın % 5'ine karşılık gelmektedir.	Görüşülen öğretmenlerin bir kısmı bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır. Bir öğretmen ise yılda 30 saatten daha fazla öğretim dışı iş yapıldığını belirtmiştir.
Bulgu 5	Öğretmenlerin öğretim dışındaki mesleki işleri arasında en fazla iş yükü oluşturan işler nöbet tutmak, hafta sonu sınav görevi, törenlere katılma, belirli günler ve haftalar kutlama, sosyal-kültürel faaliyetler yapma şeklinde saptanmıştır.	Görüşülen öğretmenlerin çoğu bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır. Bir öğretmenimiz bu gibi işlerin gönüllük esasıyla yapılması gerektiğini belirtmiştir.
Bulgu 6	Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri arasında en az iş yükü oluşturan işler stratejik plan hazırlığı, süt-üzüm teslim alma komisyonu işleri, toplam kalite yönetimi işleri, okul geliştirme yönetim ekibi işleri ve ihale kabul komisyon işleridir.	Görüşülen öğretmenlerin çoğu bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır. Bazı öğretmenler bu gibi işlerin öğretmenin değil idarenin yapması gerektiğini belirtmişlerdir.
Bulgu 7	Öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansları üzerinde en olumsuz etkiye nöbet tutma, törenlere katılma, belirli gün ve haftalarda kutlama hazırlama gibi mesleki işler belirtilmiştir.	Görüşülen öğretmenlerin bir kısmı bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır. Bir öğretmen için nöbet tutmak öğretim performansını olumsuz etkilerken, belirli gün ve haftaları kutlamanın öğretim performansını olumlu etkileyeceğini belirtmiştir.
Bulgu 8	Öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansları üzerinde en olumlu etkiye veli toplantısı, veli ziyareti yapılması, hizmet içi eğitim kursları yol açmaktadır.	Görüşülen öğretmenler bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır. Bu işlerin öğretim performansını artırdığını düşünmektedirler.
Bulgu 9	Hafta sonu sınav görevinin öğretmenin sınıf içi öğretim performansına olumlu etki yaptığı saptanmıştır.	Görüşülen öğretmenler zorunlu verilmeyen sınav görevleri (gönüllü yapılanlar) için bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır.
Bulgu 10	Öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansları üzerinde en büyük negatif etki nöbet tutma; en büyük pozitif etki ise veli toplantısı tarafından yapılmaktadır. Genel olarak öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri onların öğretim performansını olumlu etkilemektedir.	Görüşülen öğretmenler bu bulguyu mevcut gerçekliğe uygun bulmuşlardır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada öğretmenlerin bir ders yılındaki öğretim dışı mesleki iş yükü olarak algıladıkları faaliyetler belirlenmiş ve bu faaliyetlerin sınıftaki öğretim performansları temelinde saptanan öğretim kalitesine etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Yapılandırılmamış ve yarı-yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen nicel ve nitel verilere dayalı olarak bulgular elde edilmiştir. Aşamalı çalışma stratejisiyle birbirini destekleyen üç alt çalışma sonunda ulaşılan sonuçlar bu kısımda tartışılmış ve teori-uygulama-araştırma bazı açısından öneriler ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada temel olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Bir öğretmen haftada ortalama 26-30 arasında derse girerek öğretim yapmaktadır. Buna göre bir öğretmenin bir ders yılında toplam 660 saat ders yükü olduğu hesaplanmıştır.
2. Öğretmenlerin öğretim dışında en sıklıkla yaptığı mesleki iş nöbet tutmak, e-okula öğrenci bilgi girişi yapmaktır.
3. Öğretmenlerin öğretim dışında nadiren yaptıkları mesleki işler velileri ziyaret etme, sınıf nöbet listesi hazırlama, sosyal kulüp etkinlikleri yapma gibi mesleki işlerdir.
4. Bir öğretmen, bir ders yılında ortalama 30 saatini öğretim dışındaki mesleki işleri yapmak için harcamaktadır. Buna göre öğretim dışı mesleki işler derse girip öğretim yapmanın % 5'ine karşılık gelmektedir.
5. Bir öğretmenin bir ders yılındaki toplam mesleki iş yükü ortalama 690 saat olmaktadır.
6. Öğretmenlerin öğretim dışındaki mesleki işleri arasında en fazla iş yükü oluşturan işler nöbet tutmak, hafta sonu sınav görevi, törenlere katılma, belirli günler ve haftaları kutlama faaliyetleri ve sosyal-kültürel faaliyetler yapmak olarak tespit edilmiştir.

7. Öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri arasında en az iş yükü oluşturan işler stratejik plan hazırlığı, süt-üzüm teslim alma komisyonu işleri, toplam kalite yönetimi işleri, okul geliştirme yönetim ekibi işleri ve ihale kabul komisyon işleridir.
8. Öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansı üzerinde en olumsuz etkiyi nöbet tutma, törenlere katılma, belirli gün ve haftalarda kutlama hazırlama gibi mesleki işler saptanmıştır.
9. Öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansı üzerinde en olumlu etkiye veli toplantısı, veli ziyareti yapılması, hizmet içi eğitim kursları yol açmaktadır.
10. Öğretmenlerin sınıftaki öğretim performansı üzerinde en büyük negatif etki nöbet tutma; en büyük pozitif etki ise veli toplantısı tarafından yapılmaktadır. Genel olarak öğretmenlerin öğretim dışı mesleki işleri onların öğretim performansını olumlu etkilemektedir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar beş öğretmene sorularak kendi durumlarına uygun olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılar çoğunluğu elde edilen sonuçların kendi durumlarına uyduğunu belirtirken; bazı konularında uymadığını dile getirmişlerdir. Örneğin sosyal kulüp etkinliklerinin yapılmasının kademelere göre önemli ölçüde değişebileceği belirtilmiştir. Ortalama haftalık 26-30 saat derse girmenin de değiştiği vurgulanmıştır. Hafta sonu sınav görevlerinin ‘eğer gönüllülük temelinde katılım sağlanıyorsa olumlu etkilediğini’ açıklamışlardır. Belirli günler ve haftalarda kutlama programı hazırlama ve gerçekleştirme öğretmenler tarafından ‘öğretimi destekleyici bir fırsat’ olarak görülmektedir. Aksoy (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışma öğretmenlerin mesleki iş yükünün onların farklı özelliklerine göre değiştiği saptanmıştır. Oysa Sheppard (2008) kademelere göre öğretmenlerin öğretime ayırdıkları zaman açısından aralarında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Mevcut çalışmanın temel amacı öğretmenlerin özelliklerine göre mesleki iş yükünün farklılaşp farklılaşmadığını incelemek olmadığından sonraki çalışmalar için bu yön araştırma önerisi olarak belirtilmektedir.

Sonuçlar dikkate alındığında araştırma hipotezinin reddedildiği anlaşılmaktadır. Araştırmacı, ‘öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretmenlerin sınıfta gerçekleştirdikleri öğretimin performansını olumsuz yönde etkilediği’ hipotezini geliştirmişti. Fakat söz konusu etkinin pozitif yönde olduğu ve az derecesinde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin iş yüküne odaklı çalışma sayısının çok az olmasının yanı sıra bu çalışmayla benzer konuyu çalışan herhangi bir araştırmaya erişilemediğinden mevcut çalışmada ulaşılan sonuçları önceki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırmak sınırlı ölçüde yapılabilmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmada öğretmenlerin ortalama öğretim iş yükü

yıllık 660 saat, haftalık ortalama 26-30 arasında bulunmuştur. Ingvarson vd. (2005) tarafından yapılan çalışmada lise öğretmenlerinin haftalık ortalama çalışma süresi 47 saat olarak saptanmıştır. OECD (2017) tarafından yapılan çalışmada 2000-2014 yılları arasındaki dönemde kademelere göre öğretmenlerin öğretime ayırdığı süreler saptanmıştır. Bir ders yılı için ilkökul kademesinde 776 saat, ortaokul kademesinde 694 saat ve lise kademesinde 644 saat olarak hesaplanmıştır. Ülkelere göre de bir ders yılında bir öğretmenin öğretim iş yükü önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Örneğin Norveç'te 1500 saat iken Meksika ve Yunanistan'da 700 saatin altındadır. Türkiye'de öğretmenlerin öğretim iş yükünün başka ülkelerdeki meslektaşlarına göre daha az olduğu söylenebilir. Ayrıca bu çalışmada elde edilen öğretim süresine ilişkin sonucun uluslararası çalışmalarda elde edilen sonuçla uyumlu olduğu görüldüğünden bu durum çalışmanın geçerliğini destekler yönde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin mesleki iş yükü temelde ders görevi ve ders dışı mesleki görevleri olarak ayrılabilir. İlgili yasal düzenlemelerde “ders okutma” şeklinde ifade edilen öğretim yapma öğretmenlerin en temel görevleridir. Örneğin ‘439 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Yüksek ve Orta Dereceli Okullar Öğretmenleri ile İlkokul Öğretmenlerinin Haftalık Ders Saatleri ile Ek Ders Ücretleri Hakkında Kanun’a dayanarak yapılan düzenlemede okulöncesi ve sınıf öğretmenleri haftada en az 18 saat; genel bilgi ve meslek dersleri öğretmenleri 15 saat; atölye ve laboratuvar öğretmenleri ise 20 saat ders okutmakla yükümlü kılınmışlardır. Mevcut araştırmada öğretmenlerin haftalık ders yükü ortalama 26-30 saat olarak hesaplanmıştır. Bu durum haftalık ders saati kanunu ile uyum göstermektedir.

Öğretmenlerin bir ders yılındaki çalışma süresi içinde derse girip öğretim yapma süresi karşılaştırıldığında ülkeler arasında önemli farklılıklar bulunmuştur. Örneğin ortaokul kademesindeki öğretmenler için bir ders yılındaki toplam çalışma süresinin içinde öğretime harcanan süre OECD geneli için % 45’i oluşturmuştur. Bu oran Avusturya’da % 35 iken İskoçya’da % 63 olarak hesaplanmıştır (Gomendio, 2017). Mevcut çalışmada ulaşılan sonuç, her ne kadar anılan çalışma konusuyla tam örtüşmese de, bir ders yılı içinde öğretmenlerin öğretime ayırdığı sürenin oransal olarak büyüklüğünü göstermektedir. Mevcut çalışmada öğretim dışı mesleki iş yükünün toplam iş yüküne oranı % 95 olarak hesaplanmıştır. OECD ortalamasıyla karşılaştırıldığında OECD ülkelerinde öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yükünün çok fazla olduğu çıkarımı yapılabilir. Yani diğer ülke öğretmenleri öğrencilerin sınav kâğıtlarını okumak, ödevlerini incelemek, mesleki gelişim toplantılarına katılmak, okul yönetiminin düzenlediği toplantılara katılmak için daha fazla

zaman ayırmaktadırlar. Türkiye’de öğretmenler okula yalnızca öğretim faaliyeti yapmak için gidiyor denilebilir.

Mevcut çalışmada ulaşılan sonuçlar, uluslararası düzeyde yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla tam uyuşmasa da başka çalışmalarla uyumlu görünmektedir. Örneğin Sheppard (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin öğretim dışı iş yüklerinin onların öğretim performansları üzerindeki etkisi düşük düzeyde bulunmuştur. Ayrıca öğretmenlerin öğretim dışı mesleki iş yüklerini oluşturan işlerin toplam iş yükü içindeki payları da bu çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur. Bu çerçevede ilköğretim öğretmenlerinin haftada 30-60 dakikayı öğretim dışı sınıf etkinliklerine, 30-60 dakika anne babalarla iletişime, 30 dakikadan daha az okul çevresindeki kişilerle iletişime ayırmaktadırlar. Lise öğretmenleri anne babalarla iletişime 60 dakikadan daha fazla zaman ayırdıklarını belirtmişler.

Öğrencinin sınıf ortamına taşıdığı birçok durumun anne babalarla ve ev ortamıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla sınıftaki öğretimin bir ögesi de öğrencilerin anne babalarıdır. Öğretmenlere göre eğitimde kaliteyi artırmada anne-babaların eğitimi önemli bir yere sahiptir (Büyükşahin ve Şahin, 2017; Yıldırım, 2012). Bu araştırmada anne babalarla görüşmelerin (veli toplantıları) sınıftaki öğretimi olumlu etkilediği tespit edildiğinden bir uyum söz konusudur. Öğretimin performansının artması için okullarda öğretmen-öğrenci-veli iletişimi daha da artırılmalıdır.

Okullar gerçek bir yaşam alanıdır. Yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer paydaşlar bu yaşam alanının temel öğeleridir. Kaliteli eğitim ve öğretim için tüm paydaşlar (öğretmen, öğrenci, okul, çevre vb.) kaliteyi geliştirme sürecine dâhil edilmelidir (Büyükşahin ve Şahin, 2017). Mevcut araştırma sonucunda da veli ziyaretleri, veli toplantılarının öğretmenlerin sınıftaki öğretim performanslarını olumlu etkilediği tespit edildiğinden bir uyum söz konusudur.

Mevcut çalışmada öğretmenler ‘derse hazırlık yapma ve plan yapma’ ile ‘öğrencilerin ödev kontrolünü okuldaki öğretim dışı mesleki iş olarak algılamamışlardır. Öğretmenler sınav kâğıdı hazırlama ve okuma işini de öğretim dışı mesleki iş olarak algılamamışlardır. Bu tür çalışmaları muhtemelen okul dışında özellikle evde gerçekleştirdikleri düşünülebilir. Ders hazırlık yapma, sınav kâğıdı hazırlama ve okuma, ödev kontrolü gibi mesleki işler daha sonra yapılacak olan araştırmalarda kullanılan veri ölçme araçlarına eklenebilir. Bu çerçevede Sheppard (2008) öğretmenlerin haftada 120 dakikadan daha fazla öğrencilerin çalışmalarını değerlendirmek için zaman ayırdıklarını bulmuştur. Ayrıca öğretimi

planlamak için ilkokuldaki öğretmenler 4.9 saat, ortaokuldaki öğretmenler 5.5 saat ve lisedeki öğretmenler 4.79 saat haftalık ortalama süre ayırmaktadırlar. Bu sonuçlar, mevcut çalışmada elde edilen sonuçlar temelinde değerlendirildiğinde Türkiye’de öğretmenlerin okula öğretim yapmak için gittikleri, öğretim dışı kalan zamanın oldukça sınırlı olduğu ve bu sınırlı zaman diliminde öğretim dışında fakat öğretimle doğrudan mesleki işlere örneğin ödev kontrolü, planlama, materyal hazırlama için az süre ayrıldığı söylenebilir. Öğretmenlerde asıl odaklanılan öğretim işi kendi içinde ön hazırlık, ders uygulaması ve değerlendirme olmak üzere ana işleri içermektedir. Bu işlerin tamamı uzmanlık ve deneyimle olgunlaşmayı gerektirmektedir. Öğretmenin öğretim dışı işleri asıl işi olan öğretim işini etkileyebilir. Öğretim dışı işler nedeni ile zaman, enerji, duygu bakımından öğretim işine ayıracağı zaman, enerji ve duygu yükü sınırlanabilir. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin öğretim dışı yaptığı işler öğretim işinin çok az bir kısmını oluşturduğundan ve öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretime pozitif etkisi tespit edildiğinden bir uyum söz konusu değildir.

Bu çalışmada hizmet içi eğitim kurslarının toplam iş yükü içinde oldukça düşük paya sahip olmasına karşın öğretim performansı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu saptanmıştır. Bu sonuç Sheppard (2008) tarafından ulaşılan sonuçla uyumsuzdur. O, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun haftada 60 dakikadan daha fazla mesleki gelişim için zaman ayırdığını belirtmiştir. Bu durum genç öğretmenlerde daha az iken deneyimli öğretmenlerde daha fazla gerçekleşmiştir. Öğretmenlere yönelik sürekli devam eden mesleki çalışmalar, öğrencilerin öğrenmesini olumlu yönde etkilemektedir. Hizmet içi eğitimler bu mesleki çalışmalardandır. Mevcut araştırma sonucunda hizmet içi eğitimlerin sınıftaki öğretim performansına olumlu etkisi olduğu tespit edildiğinden bir uyum söz konusudur. Okullarda hizmet içi eğitim faaliyetleri artırılırsa daha etkili öğretim ortaya çıkabilir.

‘Stratejik plan hazırlama’, ‘toplam kalite yönetimi’ ve ‘okul geliştirme çalışmaları’ yasal temeli olan ve yönetimin geliştirilmesi açısından oldukça önemli konulardır. Bu çalışmada söz konusu faaliyetlerin öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından hiç yapılmadığı; yapanların ise çok düşük düzeyde yaptıkları ve öğretim performansına da oldukça az etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar okullarda anılan faaliyetlerin okul yönetimleri tarafından ihmal edildiğini göstermektedir. Oysa öğretmenlerin öğretim performansını geliştirmelerinde büyük etki yaratabilecek bu faaliyetlerin potansiyel etkisinin göz ardı edildiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede önceki çalışmalar da benzer sonuçlar üretmiştir (Akbaba ve Yıldızbaş, 2016; Arabacı vd., 2015; Bulut, 2014). Örneğin Yenipınar ve Akgün (2017) tarafından yapılan çalışmada müfettiş görüşlerine göre ilköğretim

okullarında stratejik yönetim uygulamalarının düşük düzeyde gerçekleştirildiği saptanmıştır.

Bu çalışmada elde edilen öğretim dışı mesleki işlerin payına ilişkin sonuçlar önceki çalışmalardan bazılarıyla uyumlu iken bazılarıyla değildir. Örneğin Aksoy (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ilköğretim okullarında eğitim öğretim işlerinin gerçekleşme düzeyleri yüksek olarak bulunmuştur. Anılan çalışmada elde edilen bulgulara göre gerçekleşme sıklığına göre rehberlik hizmetleri sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, gelişim ve değerlendirmenin izlenmesi ve raporlanması, mesleki gelişim faaliyetlerine ilişkin bulgular da mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Fakat Çetin (2013), öğretmenlerin okullardaki iş yükünün fazla olduğunu ve bu durumun onların planlama çalışmalarını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. İsmetoğlu (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise branş öğretmenlerinin algısına göre okullardaki iş yaşam kalitesi çok yüksek düzeyde bulunmuştur. Mevcut çalışmada da öğretim dışı mesleki iş yükünün öğretime pozitif etkisi tespit edildiğinden bir uyum söz konusudur. Bu durum aynı zamanda Chen (2016) ve Töremen ve Çankaya (2008) tarafından ulaşılan sonuçlarla uyumludur. Onlara göre öğretim dışı mesleki iş yükü arttıkça öğretmenin öğretime harcayacağı dikkat, özen, enerji ve duygusal sermayesi azalabilir.

Öğrenci ilgilerini temel alan kulüp faaliyetleri yarışmalar, gezi-gözlem inceleme faaliyetleri, proje çalışmaları, panel-münazara ya da tiyatro gibi faaliyetler eğitsel işler arasındadır. Bu tür işlerin gerçekleştirilmesinde de öğretmenler sorumluluk üstlenir. Bu araştırma da bu işlerden sosyal kültürel faaliyetler öğretmenlerin mesleki işleri dışında en fazla iş yükünü oluşturan işlerden olduğu sonucuna varıldığından bir uyum söz konusudur. Öğretmenlerin yaptıkları öğretim işinde yalnızca öğrencilerin akademik gelişimi değil aynı zamanda onların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimleri de sağlanmaya çalışılır. Bu gelişim sosyal kültürel faaliyetlerle sağlanabilir.

Amaç-yapı-eylem uyumu, yönetsel etkililiğin bir göstergesidir. Yapılan faaliyetler, bu faaliyetlerin hangi görevliler tarafından yapıldığı ve hangi amaçlara hizmet ettiği incelenerek etkililik değerlendirilebilir (Bursalıoğlu, 2005; Lunenburg ve Ornstein, 2013). Türk Milli Eğitim Sisteminin temel amacı 1739 sayılı Millî Eğitim Kanununda verilmektedir. Genel amaçlar incelendiğinde ‘milletin bütün fertlerinin Türk milletinin ve Türkiye Cumhuriyetinin değerlerine bağlı; kişisel, toplumsal ve evrensel ilkeler bakımından sorumluluk sahibi, yapıcı, yaratıcı, verimli yurttaşlar olmasını; ilgi, istidat ve kabiliyetlerine uygun şekilde bir meslek sahibi olmalarını sağlama’ amacı vurgulanmıştır.

Bu amacın gerçekleştirilmesine en fazla katkı yapacak faaliyetler sınıftaki öğretimi kaliteli biçimde gerçekleştirmek, törenlere gereken önemi vermek, sosyal ve kültürel faaliyetleri, kulüp faaliyetlerini yerine getirmekle mümkün olabilir. Çalışmada öğretmenlerin mesleki iş yükü içinde sınıf içi öğretimin payının % 95 olduğu bulunmuştur. Üstelik öğretim dışı mesleki iş yükünün sınıf içi öğretim performansını da genel olarak pozitif yönde fakat az derecede etkilediği saptanmıştır. Sonuçlara göre eylem-yapı-amaç uyumunun varlığı görülmektedir. Bu sonuca bağlı olarak Türk eğitim sisteminin yönetsel etkililiğinin sağlandığı söylenebilir.

İş yükünün ‘baş edilebilirliği’ veya ‘yönetilebilirliği’ bir kavram olarak irdelenmektedir. Baş edilebilirlik açısından mevcut çalışmada elde edilen sonuç iş yükünün baş edilebilir olduğunu ve stres unsuru olmadığını (Karasek, 1979; Morgan, 2010) göstermektedir. Öğretmenler, iş yükünün daha yönetilebilir olması için daha küçük sınıflar olmasını, yardımcı personel olmasını, ders planı için bir zamanın yasal olarak tanımlanmasını ve daha çok uzman olmasını talep etmektedirler (Ingvarson vd., 2005). Mevcut çalışmada öğretim dışı mesleki iş yükünün oransal olarak (% 5) düşük düzeyi saptanmıştır. Bu düzey uluslararası standarttan (% 45) oldukça uzaktır (Gomendio, 2017). Bu durum eğitim yöneticilerinin okullarda öğretmenlerin, öğretim dışı mesleki işleri üzerine eğilmeleri ihtiyacını göstermektedir. Özellikle ‘yazılı olan ile uygulama arasında olan fark’ bir denetim konusu olmakla birlikte eğitim yönetiminin sorumluluk alanına girmektedir. Hasbay (2015) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin performansı üzerinde en önemli faktörün ‘yönetim faktörü’ olduğu saptanmıştır. Buradan hareketle okul yönetimleri öğretim performansını destekleyecek şekilde öğretmenlerin mesleki iş yükünü düzenleyebilirler. Özellikle törenlere katılma, belirli günler ve haftalar ile sosyal-kültürel faaliyetlerin düşük düzeyde tespit edilen etkisini artırıcı çalışmalar yapılabilir. Ayrıca okul düzeyinde mesleki öğrenme faaliyetleri artırılabilir. Söz konusu faaliyetlerin daha işlevsel ve etkili olması sağlanabilir. Öğretmenler çok çeşitli öğretim dışı işleri yapmak zorundadır, bu durum onların öğretim kalitelerini etkilemektedir. Okul yöneticileri farklı düzenlemeler yaparak öğretmenlerin iş yaşam kalitelerini daha iyi hale getirebilirler. Benzer şekilde İsmetoğlu (2017) öğretmenlerin iş yaşam kalitelerini arttırmaya yönelik olarak okul yöneticilerinin farkındalık bilgi ve beceri düzeylerini geliştirici önlemler alınması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmacılara dönük önerilerden ilki bu çalışmanın odaklanılan konuda bir ilk olarak değerlendirilmesine bağlı olarak ölçme araçlarının geliştirilmesi ve çalışmanın yinelenmesi önerilir. Ayrıca, elde edilen bulguların öğretmenlerin çeşitli özelliklerine göre değişip

değişmediği de incelenebilir. Bu çalışma için, farklı coğrafi bölgeleri temsil edebilecek farklı illerden daha fazla sayıda katılımcıya ulaşamadığı için bir sınırlılık olarak vurgulanmalıdır. Böyle olsaydı çalışmanın geçerliliğini artırabilirdi. Bu çalışmada kullanılan ‘iş yükü’ belirleme formu öğretmenler için geliştirilmesine karşın başka alanlara da adapte edilebilir. Örneğin okul yöneticilerinin iş yükünü hesaplamada temel alınabilir. Söz konusu iş yükü belirleme formu alanda ilk kez kullanıldığından geliştirilmeye açık bir ölçme aracı olarak nitelendirilebilir. Öğretmenlerin performansı üzerinde etkili olan faktörler arasında başta gelenler yönetim ve ortam faktörü olup, ücret faktörü bu faktörlerden sonraya gelmektedir (Hasbay, 2015). Öğretmenlerin öğretim performanslarını artırabilecek iş düzenini sağlama sorumluluğu yönetime ait olduğu için onların performansını artırabilecek şekilde yöneticilerin iş yükünü ve çalışma ortamını düzenlemeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, A. & Yıldızbaş, V.Y. (2016). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin okullarda stratejik plan uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 26-50.
- Akbaşlı, S.(2018). Okul yöneticisi ve okul yöneticisinin yeterlilikleri. İçinde Cemaloğlu, N. ve Gülcan, M.G. (Ed.) *Kuramdan uygulamaya okul yönetimi* (147-186). Ankara: PegemA
- Akdoğan, E. (2016). Karar verme süreci açısından okul yöneticilerinin duygusal iş yüklerini yönetme durumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray
- Aksoy, Ş.(2012). *İlköğretim okulu müdürlerinin yeterlikleri ile eğitim-öğretim süreci arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arabacı, İ.B., Namlı, A., Zincirli, M. ve Özer, M. (2015). Eğitim kurumlarının stratejik plan geliştirme ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *K.Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1453-1470.

- Arabacı, İ.B. (2017, Mayıs). *Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı kullandıkları stratejiler*. Sözlü bildiri, 12. Eğitim Yönetimi Kongresi, Kızılcahamam-Ankara.
- Astuti, R. D., & Navi, M. A. H. (2018, February). Designing workload analysis questionnaire to evaluate needs of employees. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 1931, No. 1, p. 030027). AIP Publishing.
- Aydın, A. (2010). Sınıf yönetimi. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Aydın, M. (1991). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu.
- Balcı, A. (2010). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. Ankara: PegemA.
- Balcı, A. (2007). *Etkili okul ve okul geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Başar, H. (2010). Sınıf yönetimi, Ankara: Anı Yayıncılık
- Bulut, H. (2014). *Yöneticilerin Millî Eğitim Bakanlığı stratejik planlama uygulamalarına yönelik değerlendirmeleri (Tekirdağ ili örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: PegemA.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayın.
- Büyüköztürk, Ş. , Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA.
- Bolat, O.İ.(2011).İş yükü, iş kontrolü ve tükenmişlik ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 87-101.
- Büyükşahin, Y. ve Şahin, A.E. (2017). Öğretmenlerin Gözünden Eğitimde Kalite Sorunsalı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1134-1152.
- Cartwright, S. & Holmes, N. (2006). The meaning of work: the challenge of regaining employee engagement and reducing cynicism, *Human Resource Management Review*, 16, 199-208.
- Cedoline, A. J. (1982). Excerpts from job burnout: symptoms, causes, and survival skills. *Columbia University Press*.

- Cemaloğlu, N. ve Şahin, E. D. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 465-484.
- Cemaloğlu, N. ve Gülcan, M.G. (Edr). (2018). *Kuramdan uygulamaya okul yönetimi*. Ankara: PegemA.
- Cemaloğlu, N. ve Özdemir, M. (Edr). (2019). *Eğitim yönetimi*. Ankara: PegemA.
- Chen, J. (2016). Understanding teacher emotions: The development of teacher emotion inventory. *Teaching and Teacher Education*, 55, 68-77.
- Condley, W.A. (1972). *The legal and professional aspects of teacher's workload* (Doctorate dissertation). University of Southern California, California-USA.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 19 (2), 207-237.
- Çetin, H. (2013). Eğitim kurumlarında stratejik planlama bilinç düzeyi ve stratejik yönetimde karşılaşılan sorunlar: Denizli ili örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 87-112.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, A. L. (2014). *Research methods design and analysis*. New York. Pearson Publishing.
- Creswell, J.W. & Plano Clark, V.L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* (Çev.Edt. Y. Dede & S.B. Demir). Ankara: Anı.
- Çalık, T. (2003). Eğitimde değişimin yönetimi: Kavramsal bir çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 9(4), 536-557.
- Darling-Hammond, L.(2000). *Teacher quality and student achievement*. *Education policy analysis archives*, 8 (1), 1-44.
- Eren, E. (2008). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*, 11. Basım, İstanbul: Beta.
- Esen, Y. D, Temel, F, Demir, E.(2017) Türkiye'deki Öğretmenlerin Karşılaştıkları Mesleki Sorunların İkili Karşılaştırma Yöntemi İle Ölçeklenmesi. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 8(1), 47-62.
- Fenwick, E. W. (2006). *Encyclopedia of Educational Leadership and Administration*. London: Sage Publication.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: PegemA.

- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw Hill.
- Gomendio, M. (2017), *Empowering and Enabling Teachers to Improve Equity and Outcomes for All*, International Summit on the Teaching Profession, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264273238-en>
- Hanushek, E. A. (1996). School resources and student performance. *Does money matter? The effect of school resources on student achievement and adult success*, 43-73.
- Hasbay, D.(2015).*Orta ğretim düzeyinde alışan öğretmenleri performansını etkileyen faktörler*(yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hiebert, J.,& Grouws, D. A. (2007). The effects of classroom mathematics teaching on students' learning. Second handbook of research on mathematics teaching and learning, 1, 371-404.
- Hoy, W. K., ve Miskel, C. G. (2012). *Eğitim yönetimi, teori, araştırma ve uygulama* [Educational administration, theory, research and practice], (ev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Hughes, D.G. (2012). Teacher retention: teacher characteristics, school characteristics, organizational characteristics, and teacher efficacy. *The Journal of Educational Research*, 105, 245–255. DOI:10.1080/00220671.2011.584922
- ISO (International Organization For Standardization) (2019). ISO 9001 Quality management. <https://www.iso.org/home.html>
- Ingvarson, L., Kleinhenz, E., Beavis, A., Barwick, H., Carthy, I., Wilkinson, J. (2005). Secondary teacher workload study: report. <http://research.acer.edu.au/workforce/2>
- İsmetoğlu, M. (2017). Branş ğretmenlerinin ok kltrl yeterlilik düzeyleri ve iř yaşam performansına yönelik algıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu
- Karasek, R.A. (1979), Job Demands, Job Decision Latitude, and Mental Strain: Implications for Job Redesign. *Administrative Science Quarterly*, 24, 285- 308.

- Kulaklıkaya, K. (2013). İşkoliklik, tükenmişlik sendromu ve iş yükü algısı arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lunenburg, F.C. ve Ornstein, A.C. (2013). Liderlik (D. Doğan, Çev.). İçinde Arastaman, G. (Çev. Ed.), *Eğitim Yönetimi* (ss. 99-127). Ankara: Nobel. (Tekrar basım *Educational Administration*, 2012, Hampshire, UK: Wadsworth).
- Magana, A.C. (2016). *Enhancing the art and science of teaching with technology: A model for improving instructional quality for all students* (PhD Diss). Seattle University, USA.
- MEB (2018a). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. www.mevzuat.gov.tr adresinden 18.07.2018 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (2018b). *Türk Eğitim Sistemi*. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı
- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
- Morgan, C.T. (2010). *Psikolojiye giriş* (S. Karakaş ve R. Eski, Çev.). Konya: Eğitim Akademi
- OECD (2017). *Education at a glance*. Paris: OECD Publication.
- Özdemir, S. ve Cemaloğlu, N. (Ed.). (2017). *Örgütsel davranış ve yönetimi*. Ankara: PegemA.
- Özer, Y. ve Acar, M. (2011). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri üzerine ikili karşılaştırma yöntemiyle bir ölçekleme çalışması. *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*: 40(3) , 89-101.
- Özoğlu, M. Gür, B.S. ve Altunoğlu, A. (2013). *Türkiye ve dünyada öğretmenlik: Retorik ve pratik*. Ankara: Eğitim Birsen Yay.
- Rissom, H.W (1992). The search for quality in education: some comments on the international dimension. Vedder, P. (Ed.) *Measuring The Quality of Education* Amsterdam: Swet&Zeitlinger Inc.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2015). *Organizational behavior*. New Jersey: Pearson
- Sabuncuoğlu, Z. (2012). *Uygulama örnekleriyle insan kaynakları yönetimi*. İstanbul: Beta

- Scheerens, J. (1992). Evaluating non-cognitive aspects of education. Vedder, P. (Ed.) *Measuring The Quality Of Education*, Amsterdam: Swet&Zeitlinger Inc.
- Schunk, D.H. (2011). *Bilimsel bir bakışla öğrenme teorileri* (Çev. M. Şahin). Ankara: Nobel.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sheppard, B.H. (2008). The effect of non-instructional workload tasks upon instructional time for classroom teachers in public schools in an urban school district (Unpublished doctoral dissertation). Regent University, Education Faculty, USA.
- Şişman, M. (2010). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: PegemA
- Şişman, M. (2012a). *Öğretim Liderliği*. Ankara: PegemA.
- Şişman, M. (2012b). Okullarda yapı. İçinde Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (Eds.), *Eğitim yönetimi* (Çev. Ed. S. Turan) (82-125). Ankara: Nobel.
- TEDMEM (Türk Eğitim Derneği). (2014). *Öğretmen gözüyle öğretmenlik mesleği*. Ankara: TED Yayınları. www.tedmem.org/yayin adresinden erişilmiştir.
- TEDMEM. (2018). *Eğitim değerlendirme raporu*. Ankara: TED Yayınları. www.tedmem.org/yayin adresinden erişilmiştir.
- Töremen, F. ve Çankaya (2008). Yönetimde etkili bir yaklaşım: Duygu yönetimi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1 (1), 33-47.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme “teoriler ve teknikler”*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Webb, N. M., Franke, M. L., Ing, M., Chan, A., De, T., Freund, D., & Battey, D. (2008). The role of teacher instructional practices in student collaboration. *Contemporary Educational Psychology*, 33(3), 360-381.
- Veltman, J.A. & Gaillard, A.W.K. (1998) Physiological workload reactions to increasing levels of task difficulty, *Ergonomics*, 41 (5), 656-669, DOI: 10.1080/001401398186829
- Yenipinar, Ş., Akgün, N. (2017). Stratejik yönetimin ilköğretim kurumlarında uygulanması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 1039-1060.

- Yeşilyaprak, B. (2012). *Eğitim psikolojisi: Gelişim öğrenme, öğretim*. Ankara: PegemA.
- Yıldırım, K. (2012). PISA 2006 verilerine göre Türkiye’de eğitimin kalitesini belirleyen temel faktörler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 229-255.
- Yıldırım, K. (2014). Mekanik-organik örgütsel yapı değişkenleri perspektifiyle 6528 sayılı kanunun okulların örgütsel yapısında yaratabileceği değişimin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 20 (3), 359-391.
- Yıldırım, K. (2018). İnsan kaynakları yönetimi. İçinde *Kuramdan Uygulamaya Okul Yönetimi* (Edr. Cemaloğlu, N. & Güçcan, M.G.). 187-218. Ankara: PegemA.
- Yılmaz, B. (2016). *Matematik öğretim performansı ölçeği aracılığıyla ortaokul sınıflarında matematik öğretiminin kalitesinin belirlenmesi* (yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep

ÖZGEÇMİŞ

FOTOĞRAF

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	ŞAHAN ÖZER, Seda
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	14.06.1990 ANKARA
Medeni hali	Evli
Telefon	0544 629 69 34
E-posta	seda_sahan_90@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise	Osmaniye/Kadirli Gülten Ali Zıyan Anadolu Lisesi	2008
Üniversite	Ankara ÜNİVERSİTESİ	2013
	Aksaray ÜNİVERSİTESİ	2018

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2013-2019	MEB	Matematik Öğretmeni

EK-1 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Bu görüşmede çalıştığınız kurumda, öğretim dışında mesleki olarak yaptığınız çalışmalar ve bu çalışmaların sınıftaki öğretiminizi nasıl etkilediğine ilişkin sorular yer almaktadır. Vereceğiniz cevaplarınız herhangi bir şekilde ifşa edilmeyecek ve yalnızca bilimsel amaçlı incelenecektir. Katkı ve katılımınız için teşekkür ederim.

Seda ŞAHAN ÖZER
ÇARDAK Ortaokulu Öğretmeni
ASU Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi

A1. Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek
☐₁ ☐₂

A2. Göreviniz?

Okul Müdürü Müdür Yar Öğretmen Diğer
☐₁ ☐₂ ☐₃ ☐₄

A3. Branşınız:

A4. Toplam Kıdeminiz

1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 20-25 yıl 26 yıl+
☐₁ ☐₂ ☐₃ ☐₄ ☐₅ ☐₆

A5. Görev yaptığınız okulun kademesi ve türü?

İlkokul Ortaokul Anadolu Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Lisesi Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Lisesi
☐₁ ☐₂ ☐₃ ☐₄ ☐₅ ☐₅

A6. Bu okulda kaç yıldır görev yapıyorsunuz?

İlk yılım 2-3 yıl 4-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 20 yıldan fazla
☐₁ ☐₂ ☐₃ ☐₄ ☐₅ ☐₆ ☐₇

A7. Öğrenim düzeyiniz nedir?

☐₁ Ön lisans (Yüksekokul 2-3 yıllık)
☐₂ Lisans
☐₃ Yüksek lisans
☐₄ Doktora

A8. Halen görev yaptığınız okuldaki öğretmen sayınız kaçtır?

☐₁ 15'ten az
☐₂ 15-29
☐₃ 30-44
☐₄ 45 ve daha fazla

A9. Dersine girdiğiniz bir sınıftaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylere göre dağılımı tahmini olarak nasıldır?

☐ ₁ Alt sosyo-ekonomik düzey	%....	Örneğin %30
☐ ₂ Orta sosyo-ekonomik düzey	%....	Örneğin %50
☐ ₃ Üst sosyo-ekonomik düzey	%....	Örneğin %20

A10. Haftalık ders yükünüz kaç saattir?

☐₁ 15 saatten daha azdır.
☐₂ 15-20 saat arasındadır.
☐₃ 21-25 saat arasındadır.
☐₄ 26-30 saat arasındadır.
☐₄ 31 saat ve daha fazladır.

Öğretim dışı mesleki faaliyetler	Bu işler hangi sıklıkta yapılmaktadır?						Bu işleri tamamlamak için ne kadar süre ayırıyorsunuz?					Sizin sınıf içi öğretim performansınıza etkisi olumlu mudur, olumsuz mudur?		Sizin sınıf içi öğretim performansınıza etki derecesi nedir				
	Hiç	Yılda birkaç defa	Dönemde birkaç defa	Ayda birkaç defa	Haftada birkaç (1-3) defa	Her gün	0-30 dakika	Yarın saat-1 saat arası	1 saat-1.5 saat	1.5 saat-3 saat arası	3 saatten fazla	Olumlu	Olumsuz	Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
Okullarda nöbet tutmak																		
E-okula devamsızlık girişi																		
E okula öğrenci bilgi girişi																		
Veli toplantısı																		
Veli ziyareti yapılması																		
Hizmetiçi eğitim kursları																		
Sınıf nöbet listesi, oturma planı vb.hazırlama																		
Hafta sonu sınav görevleri																		
Törenlere katılma																		
Belirli günler ve haftalarda kutlamalar																		
Sosyal klüp etkinlikleri hazırlama(klüp defteri doldurma, grup toplantısı yapma vb.)																		
Okulların tamirata																		
Proje yapma görevi																		
Rehberlik Yürütme Kurulu üyeliği işleri																		
Stratejik plan hazırlık ve uygulamasını izleme çalışmaları																		
Toplam Kalite Yönetimi (TKY) komiyon üyeliği, çalışmaları																		
Sosyal-kültürel faaliyetler																		
Okul meclisi işleri																		
Süt-Üzüm teslim alma ve dağıtma komisyon üyeliği işleri																		
İhale ve kabul komisyonlarında görevlendirmeler																		
Okul Geliştirme Yönetim Ekibi (OGYE) işleri																		
Yukarıdakilerin dışında faaliyet varsa lütfen bu kısma ekleyip değerlendiriniz.																		
1)																		
2)																		
3)																		

EK-6 Etik Kurulu Raporu

Aksaray Üniversitesi - Aksaray Üniversitesi Rektörlüğü
- İnsan Araştırmaları Etik Kurulu
02.05.2019 14:48
Sayı: 34183927-010.99-E.00000393814

00000393814

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : 2019/03-34
Konu : Başvurunuz Hk.

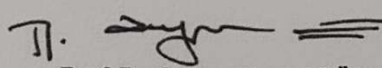
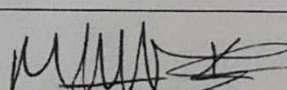
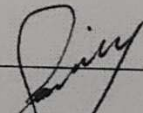
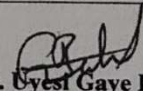
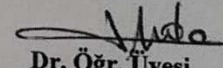
Sayın: Seda ŞAHAN ÖZER

12.04.2019 tarih ve 2019/03-34 protokol sayılı araştırma başvurunuz Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 19.04.2019 tarihli toplantısında görüşülmüş olup kurul karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Aksaray Üniversitesi
İnsan Araştırmaları Etik Kurul
Başkanı

Karar 2019/03-34: Yürütücülüğünü Seda ŞAHAN ÖZER'in yaptığı "Öğretmenlerin Öğretim Dışı Mesleki İş Yüklerinin Öğretime Etkisinin İncelenmesi" başlıklı araştırma ile ilgili 2019/03-34 protokol numaralı başvuru kurumumuz tarafından incelenmiş, Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi'nde belirtilen etik ilkelere uygun olduğuna, toplantıya katılan üyelerin oy birliği ile karar verilmiştir.

 Prof. Dr. Necmettin AYGÜN Başkan		
 Doç. Dr. Mehmet KARACA Üye	<i>(İzini)</i> Prof. Dr. Hüseyin ÜNLÜ Üye	 Dr. Öğr. Üyesi Sevilay USLU DİVANOĞLU Üye
<i>(İzini)</i> Dr. Öğr. Üyesi Arzu YÜKSEL Üye	 Dr. Öğr. Üyesi Gaye BULUT Üye	 Dr. Öğr. Üyesi Funda VARNACI UZUN Üye